

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

VARHAISKASVATUSOPPAAN KEHITTÄMINEN SIILINJÄRVEN KUNNASSA

TEKIJÄ: Karoliina Pöksyläinen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma			
Työn tekijä Karoliina Pöksyläinen			
Työn nimi Varhaiskasvatusoppaan kehittäminen Siilinjärven kunnassa			
Päiväys	16.04.2019	Sivumäärä/Liitteet	59/3
Ohjaaja Anne-Leena Juntunen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Siilinjärven kunnan varhaiskasvatus			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Varhaiskasvatus on viime vuosina ollut vahvasti sekä valtakunnallisen että kansainvälisen kiinnostuksen kohteena. Tutkimukset ovat osoittaneet varhaiskasvatuksen merkityksen lapsen elämään. Suomalainen varhaiskasvatus uudistui, kun varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) sekä paikalliset toimintasuunnitelmat otettiin käyttöön ja uudistunut Varhaiskasvatustutkimuslaki (540/2018) tuli voimaan. Uudistusten tavoitteena on varmistaa laadukas varhaiskasvatus jokaiselle suomalaiselle lapselle. Ne tuovat mukanaan tarpeen henkilöstön osaamisen vahvistamiseen sekä työn arviointiin ja kehittämiseen. Jotta muutokset saadaan jalkautumaan työelämään, tarvitaan myös uudenlaisia työvälineitä varhaiskasvatuksessa tehtävän työn tueksi. Tässä opinnäytetyössä kehitettiin yhteistyössä Siilinjärven varhaiskasvatussuunnitelmatyöryhmän kanssa varhaiskasvatusopas kunnan varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan kehittämistutkimus, joka pyrkii muutokseen ja tuottamaan toimivia käytännön ratkaisuja. Kehittämisprosessi eteni Kanasta (2015) mukaillen ja sen vaiheet olivat: nykytilan kartoitus, suunnittelu, toteutus ja arviointi. Nykytilan kartoitusvaiheessa perehdyttiin olemassa olevaan aineistoon varhaiskasvatuksesta ja sen muutoksista sekä laadittiin alkukartoituskysely, jonka tavoitteena oli kartoittaa varhaiskasvatushenkilöstön näkemyksiä siilinjärveläisestä varhaiskasvatuksesta. Suunnitteluvaiheessa tulokset analysoitiin ja suunniteltiin tuotteen sisältöä sekä ulkoasua. Toteutusvaiheessa tuote laadittiin PowerPoint -ohjelmalla ja sisällöntuottamisessa hyödynnettiin alkukartoituskyselyn tuloksia, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2016) sekä Siilinjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa (2017). Tuote on nimeltään Siilinjärven kunnan Valloittava Varhaiskasvatus ja se on saatavissa sähköisenä kunnan internetsivuilla ja varhaiskasvatushenkilöstön käytöstä painettuna versiona. Varhaiskasvatusoppaan valmistuttua sitä testattiin teettämällä henkilöstölle arviointikysely tuotteen hyödynnettävyydestä. Arvioinnin teemat olivat: tuotteen ulkoasu, hyödynnettävyys työssä sekä hyödynnettävyys huoltajien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä. Tulosten perusteella henkilöstö koki voivansa hyödyntää varhaiskasvatusopasta useilla eri työnsä osa-alueilla kuten esimerkiksi toiminnan arvioinnissa ja kehittämisessä, opiskelijoiden perehdyttämisessä ja toiminnan esittelemisessä huoltajille.</p> <p>Varhaiskasvatushenkilöstön arviot tuotteen hyödynnettävyydestä olivat keskiarvoltaan korkeita. Tästä voidaan todeta, että varhaiskasvatusoppaasta on todellista hyötyä toimeksiantajalle. Jatkossa varhaiskasvatusopasta voitaisiin tutkia huoltajien ja lasten näkökulmasta. Jonkin ajan kuluttua voitaisiin myös kartoittaa varhaiskasvatushenkilöstön käytännön kokemuksia varhaiskasvatusoppaasta työvälineenä.</p>			
<p>Avainsanat</p> <p>varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen vaikuttavuus, varhaiskasvatuksen arviointi ja kehittäminen</p>			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Master's Degree Programme in Social Services			
Author Karoliina Pöksyläinen			
Title of Thesis Developing Early Childhood Education Guide for the Municipality of Siilinjärvi			
Date	16.04.2019	Pages/Appendices	59/3
Supervisor Anne-Leena Juntunen			
Client Organisation /Partners Early Childhood Education in Siilinjärvi municipality			
<p>Abstract</p> <p>For the past few years early childhood education (ECEC) has been a target of interest in both national and international context. Studies have showed the significance of early childhood education for a child's life. The Finnish ECEC was renewed when The National Core Curriculum for ECEC (2016), local curriculums and the law on early childhood education (540/2018) came into effect. The goal of these reforms was to ensure that every child in Finland would get early childhood education of good quality. They also bring a need for the re-enforcement of early childhood educators' know-how, work evaluation and development. In this thesis, a guide to early childhood education was developed in collaboration with the working committee of the ECEC curriculum planning of the municipality of Siilinjärvi. The guide is meant for the use of early childhood educators.</p> <p>This thesis was a development study, the aim of which was to bring about a change and also working and practical solutions. The design process proceeded adapting Kananen's model, and the phases were: a study of the current state, designing, implementation and evaluation. The study of the current state included orientating in the existing material about ECEC and the changes in it. In addition, a survey was carried out to research into early childhood educators' insights into ECEC in Siilinjärvi. In the designing phase, the results of the survey were analyzed and the product's content and layout planned. In the implementation phase the product was drawn up by using PowerPoint. The survey results, The National Core Curriculum for ECEC (2016) and the local curriculum were used when producing the content. The product is called Siilinjärven kunnan Valloittava varhaiskasvatus and it is available on the webpage of the municipality of Siilinjärvi and it was also printed for local early childhood educators. The evaluation was carried out using a survey that measured early childhood educators' opinions on the guide's utilization value. The evaluation themes were: layout, utilization in work and utilization in collaboration with parents. According to the results, the early childhood educators felt that they can utilize the early childhood education guide in various sectors of their work, like in evaluation and development, student orientation and introducing ECEC to parents.</p> <p>The feedback from the early childhood educators on the usability of the guide was positive. A statement can be made that the early childhood education guide benefits the client organisation. In the future the guide could be studied from parents' and children's perspectives. In a while there could also be a study to examine early childhood educators' practical experiences of using the early childhood education guide as a working tool.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Early childhood education, the efficiency of early childhood education, evaluation and development in early childhood education</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTAJA.....	6
3	VARHAISKASVATUKSEN KANSAINVÄLISET LINJAUKSET	8
3.1	Varhaiskasvatuksen yksilöllinen ja yhteiskunnallinen merkitys	9
3.2	Laadukas varhaiskasvatus ja sen vaikuttavuus	10
4	VARHAISKASVATUS SUOMESSA.....	13
4.1	Varhaiskasvatuslaki 540/2018	14
4.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	15
4.2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman (2016) perusteiden sisällöt	15
4.2.2	Leikki ja sen merkitys lapsen kasvuun ja kehitykseen	17
4.2.3	Lapsen osallisuus	19
4.3	Kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksen ja kodin välillä.....	20
4.4	Vanhempien osallisuus	21
4.5	Varhaiskasvatuksen arviointi ja kehittäminen	22
5	KEHITTÄMISTUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
5.1	Kehittämistutkimuksen teoriaa	25
5.2	Nykytilan kartoitus ja varhaiskasvatusoppaan suunnittelu	26
5.3	Alkukartoituskyselyn tulokset ja niiden hyödyntäminen varhaiskasvatusoppaan toteutuksessa	30
5.4	Arviointikyselyn laadinta ja aineistonkeruu	33
5.5	Varhaiskasvatusoppaan arviointikyselyn tulokset	35
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	41
6.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	43
	LÄHTEET:	45
	LIITE 1: ALKUKARTOITUSKYSELY	48
	LIITE 2: KEHITTÄMISPROSESSIN TUOTE	50
	LIITE 3: VARHAISKASVATUSOPPAAN ARVIOINTIKYSELY	59

1 JOHDANTO

”Yksi suurimmista investoinneista, joita voimme tehdä lapsen elämässä, on korkealaatuinen varhaiskasvatus.” (Barak Obama)

Viime vuosisata oli voimakasta kehityksen aikaa lapsen ja lapsuuden näkökulmasta. Lapsuus tehtiin näkyväksi ja lapsen oikeuksien julistus hyväksyttiin. (Mikkola & Nivalainen 2009, 9). Nykyajan yhteiskunnassa lapsuus elämänvaiheena on saamassa yhä suurempaa painoarvoa, kun keskitytään vaalimaan lapsuutta ja arvostamaan sitä itsessään. Vuonna 2016 Euroopassa 95% 4-vuotta täyttäneistä lapsista (Eurostat) ja vuonna 2017 Suomessa 71% 1-6 vuotiaista lapsista osallistui varhaiskasvatukseen. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos). Kodin ohella varhaiskasvatuspalvelut kuuluvatkin lapsen tärkeimpiin toimintaympäristöihin. Varhaiskasvatuksessa lapsi muodostaa ensimmäiset ystävyssuhteensa, kasvaa, leikkii ja oppii joka päivä jotain uutta itsestään ja häntä ympäröivästä todellisuudesta. (Raittila 2013, 70).

Suomalainen varhaiskasvatus on kokenut viime vuosina suuria muutoksia, kun uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) tulivat voimaan elokuussa 2016, paikalliset suunnitelmat elokuussa 2017 ja uusi varhaiskasvatustuki (540/2018) kokonaisuudessaan heinäkuussa 2018. Niissä painotetaan lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemista sekä huoltajien osallisuutta ja kasvatusyhteistyötä varhaiskasvatuksen ja kodin välillä. Tähän kuuluu myös tavoite tehdä varhaiskasvatuksesta entistä näkyvämpää ja korostaa sen vaikuttavuutta alle kouluikäisen lapsen elämään. Varhaiskasvatustyöhön kuuluu olennaisena osana arviointi ja kehittäminen yhteistyössä lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. (Ukkonen-Mikkola 2017).

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Siilinjärven kunnan varhaiskasvatus ja työn tarve on noussut varhaiskasvatuksen valtakunnallisista muutoksista. Kyseessä on kehittämistutkimus, jonka tuote on varhaiskasvatusopas, joka on laadittu yhdessä kunnan varhaiskasvatussuunnitelmatyöryhmän kanssa. Työryhmään kuuluu varhaiskasvatuksen ammattilaisia esimiehistä varhaiskasvatuksen erityisopettajiin. Työryhmän tehtäviin kuuluu organisoida varhaiskasvatuksen arviointia ja kehittämistä sekä päivittää paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä määritellä sen painopistealueet. Varhaiskasvatusoppaan tarkoitus on avata valtakunnallisen sekä Siilinjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita, sisältöjä ja arvoja sekä kuvata lapsen arkea varhaiskasvatuksessa. Tässä työssä henkilöstöllä tarkoitetaan varhaiskasvatuksen opettajia, -erityisopettajia sekä hoitajia.

Kehittämisprosessin tarkoitus oli kehittää uudenlainen työväline henkilöstön omaan sekä huoltajien kanssa tehtävään kasvatusyhteistyöhön. Henkilöstö voi hyödyntää varhaiskasvatusopasta oman työnsä kehittämisessä sekä tuoda sen avulla esille varhaiskasvatuksen kokonaisuutta: sen merkitystä lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemiselle. Valloittava varhaiskasvatus Siilinjärvellä -niminen opas on varhaiskasvatushenkilöstön käytössä painettuna versiona sekä yleisesti nähtävissä kunnan internetsivuilla. Työn tavoite oli, että varhaiskasvatushenkilöstö voi kokea varhaiskasvatusoppaan hyödynnettäväksi omassa työssään. Tulosten perusteella tuote koettiin hyödynnettäväksi monin eri tavoin, joten siitä voidaan katsoa olevan käytännön hyötyä toimeksiantajalle.

2 OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTAJA

Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja on Siilinjärven kunnan varhaiskasvatus. Siilinjärvi on aktiivinen ja kasvava kunta, jossa vuonna 2015 oli 21801 asukasta. Kasvu edellisen vuoden vastaavaan aikaan kohtaan verrattuna oli 131 asukasta. Siilinjärvellä viihtyvät erityisesti lapsiperheet ja lasten varhaiskasvatukseen, koulutukseen, vanhusten hoitoon sekä terveys- ja vapaa-aikapalvelujen tarjontaan on panostettu paljon, sillä niiden nähdään olevan investointeja tulevaisuuteen. Kunnassa uskotaan, että hyvinvointipalveluilla on jatkossa entistä suurempi merkitys elinkeinoelämän kehittymiselle ja koko kunnan menestykselle. (Siilinjärvi 2017.) Siilinjärvellä tarjottava varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatustoimintaa, jonka päätavoite on lapsen tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Vanhemmat voivat valita kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen väliltä. Siilinjärvellä toimii 12 kunnallista päiväkotia, 3 yksityistä palveluntarjoajaa, perhepäivähoito sekä avoin päiväkotitoiminta. (Siilinjärvi 2017.)

Varhaiskasvatuksen arvoperusta pohjautuu lapsen edun ensisijaisuuteen, lapsen oikeuteen hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioimiseen sekä vaatimukseen tasa-arvoisesta kohtelusta sekä lapsen syrjintäkielto YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Tehtävänä on edistää ja suojella lapsen oikeutta turvalliseen ja hyvään lapsuuteen. Käsitys lapsuuden itseisarvosta on varhaiskasvatuksen perusta, jossa lapsi on arvokas ja ainutlaatuinen omana itsenään. Kaikilla lapsilla on oikeus tulla huomioduksi, kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi omana persoonanaan sekä yhteisönsä jäsenenä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 18-19.)

Siilinjärven varhaiskasvatuksen arvoperusta perustuu Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2016). Arvoperusta näkyy lapsen hyvinvoinnin ensisijaisuutena omassa kotikunnassa. Kasvatusyhteistyö huoltajien kanssa perustuu, kehittyy ja rakentuu vuoropuhelun sekä luottamuksen kautta. Kunnassa toteutetaan osallisuuden periaatetta, joka luo yhdessä toimimisen ja yhteisöllisyyden kulttuuria toimintayksiköihin. Kotiseutu ja paikallisuus nähdään siilinjärveläisessä varhaiskasvatuksessa voimavaroina, joissa perheet elävät arkeaan ja lapset ainutkertaista lapsuuttaan. (Siilinjärvi – Varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Paikallinen näkökulma täydentää valtakunnallista oppimiskäsitystä. Siinä nähdään oppiminen koko elämän jatkuvana prosessina, tietojen, taitojen ja tapojen omaksumisena. Oppimista tapahtuu huomaamatta ja kaikki erilaiset tilanteet ovat lapsille oppimistilanteita. Oppimisen perustana toimivat vuorovaikutus, luottamuksellinen ilmapiiri sekä kielen eri käyttömuodot. Jatkuvuus, toistot sekä aikaisemmat kokemukset tukevat lasten oppimista. Kasvattajien tehtävä on lasten kiinnostuksen kohteiden huomioiminen sekä erilaisten oppimiskokemusten mahdollistaminen. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on nostettu esiin leikin, liikunnan ja toiminnallisuuden merkitys lasten oppimiseen. (Siilinjärvi – Varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Siilinjärven kunnan varhaiskasvatuksen suunnittelutyössä korostuu jatkuvan prosessin periaate. Johdonmukaisen arvioinnin avulla panostetaan pedagogisesti laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, joka saavuttaa tasavertaisesti siihen osallistuvat lapset perheineen sekä eri yhteistyökumppanit. Varhaiskasvatussuunnitelmatyö on myös väline henkilöstön ammatillisen osaamisen säännölliseen päivittämiseen. Osallisuuden periaate on toteutunut vahvasti paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tehtiin oma arvokysely, jonka tuloksia hyödynnettiin paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa, henkilöstölle järjestettiin perehdytyskoulutusta liittyen valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelmat perusteiden uudistumiseen, henkilöstön ja toimintayksiköiden näkemyksiä ja kasvatussisältöjä on huomioitu ja suunnitelman luonnos oli kommentoitavana ja palautteet on huomioitu suunnitelman viimeistelyssä. (Siilinjärvi – Varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Varhaiskasvatusta arvioidaan Siilinjärvellä niin asiakastyytyväisyyskyselyillä kuin valtakunnallisilla julkisten palvelujen kuntavertailuilla. Tulokset kertovat asiakasperheiden tyytyväisyydestä palvelujen järjestäjään. Paikallisesti laaditun varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus on vahvistaa Siilinjärven kunnan varhaiskasvatuksen pedagogisia rakenteita ja kehittää käytännön toimintamalleja varhaiskasvatussyksiköissä. Kehittävä työote haastaa henkilöstön arvioimaan nykyistä toimintaa ja kehittämään sitä lain velvoitteisiin. (Siilinjärvi – Varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Varda eli Varhaiskasvatuksen tietovaranto otettiin käyttöön Siilinjärvellä 1.1.2019. Se sisältää tietoja varhaiskasvatustoimijoista, toimipaikoista, varhaiskasvatuksessa olevista lapsista, lasten huoltajista sekä varhaiskasvatushenkilöstöstä. Varhaiskasvatuslaissa 540/2018 säädetään varhaiskasvatuksen tietovarannosta. Tietovarantoa hyödynnetään muun muassa varhaiskasvatuksen kehittämisessä, päätöksenteossa, tilastoinnissa ja viranomaistehtävien hoitamisessa. Varda:n ylläpidosta vastaa Opetushallitus. (Siilinjärvi – Varhaiskasvatuksen tietovaranto Varda.)

Kunnalla ja kuntayhtymällä on velvollisuus tallentaa tietoja lapsista, varhaiskasvatuksen toimipaikoista sekä järjestäjistä vuoden 2019 alusta lähtien. Tallennettavat tiedot sisältävät varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten henkilötiedot: nimi, henkilötunnus, äidinkieli, kotikunta ja yhteystiedot, lapsen varhaiskasvatuspaikan, hakemuksen toimittamispäivämäärän, sopimuksen alkamis- ja päättämispäivämäärän, varhaiskasvatusoikeuden tuntimääräisen laajuuden ja sen käyttöön liittyvät tiedot, tieto vuorohoidosta ja varhaiskasvatuksen järjestämismuodon. (Siilinjärvi – Varhaiskasvatuksen tietovaranto Varda.)

3 VARHAISKASVATUKSEN KANSAINVÄLISET LINJAUKSET

Varhaislapsuuden merkityksestä ihmisen elämänkulkuun vallitsee laaja yhteisymmärrys. Vallalla olevaan lapsuuden rakennelmaan kuuluu olennaisena osana koti, päivähoito ja koulu. Siihen kuuluu myös käsitys hyvästä lapsuudesta, yhdenmukaisiksi katsotuista tarpeista sekä siitä, että lapsilla on oikeus hyvään elämään. Maailmanlaajuinen varhaiskasvatuksen rakennelma on johtanut niin sanotun institutionaalisen varhaiskasvatuksen syntymiseen. Tällä tarkoitetaan ammattilaisten toteuttamaa ryhmämuotoisesti toteutettua kasvatustoimintaa, johon lapset osallistuvat. Toimintaa säätelevät useimmiten kansainvälinen lainsäädäntö sekä opetussuunnitelmat. Eri maiden koulutus- ja kasvatustjärjestelmä ja sen historia määrittävät, kutsutaanko toimintaa päivähoidoksi, varhaiskasvatukseksi, kouluksi tai joksikin muuksi. Siitä riippuu myös se, minkä ikäisen lapsen koetaan tarvitsevan ammattilaisten toteuttamaa kasvatusta. (Karila 2016, 9.)

Varhaiskasvatuksen kansainvälinen määritelmä muodostuu tavoitteellisesta, ryhmämuotoisesta opetus- ja kasvatustoiminnasta, josta vastaa koulutettu henkilöstö. OECD on määritellyt varhaiskasvatuksen olevan kasvatustoimintaa, jossa tulee olla opetusta vähintään kaksi tuntia päivässä. Kahden tunnin ei tule olla yhtäjaksoista, vaan on katsottu, että lapsen laadukkaan ja tuloksellisen osapäivähoidon tarve on vähintään 4-5 tuntia. Lapsen päivä varhaiskasvatuksessa muodostuu monenlaisista eri aktiviteeteista, suunnitelmallisesta, monipuolisesta ja tavoitteellisesta pedagogisesta toiminnasta, leikistä, ulkoilusta, ruokailusta, perushoidosta, liikunnasta, vapaasta toiminnasta sekä vuorovaikutuksesta toisten lasten ja henkilöstön kanssa. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 25.)

Sekä länsimaisissa yhteiskunnissa että maailmanlaajuisesti korostetaan lasten osallistumista päiväkodin kaltaisten instituutioiden toimintaan. Euroopan Unionin sekä OECD:n kannanotot varhaiskasvatuksen tärkeydestä sekä huoli lasten vähäisestä osallistumisesta siihen tukevat tätä näkemystä. (Karila 2016, 9.) Euroopan unionin jäsenmaiden opetusministerit tiukensivat varhaiskasvatuksen tavoitteita vuonna 2009. Tuolloin uudeksi viitearvoksi asetettiin, että vähintään 95 prosenttia neljä vuotta täyttäneistä osallistuu varhaiskasvatukseen vuoteen 2020 mennessä. Tavoitearvo on yleisellä tasolla saavutettu, mutta maiden ja alueiden väliset erot ovat suuria. (Euroopan komissio.) Jäsenmaiden edistystä tavoitteen saavuttamiseksi seurataan vuosittain. Jäsenmaiden yhteisissä, temaattisissa työryhmissä kehitetään myös menetelmiä, joilla voidaan kehittää ja valvoa varhaiskasvatuksen ja päivähoidon laatua. (Heinonen ym. 2016, 58.)

Suomen varhaiskasvatustilastot ovat olleet heikot kansainvälisessä vertailussa. Niitä on kuitenkin nostanut se, että Suomen osalta tilastoihin lasketaan myös perhepäivähoito. Tämä ei kuitenkaan ole OECD:n määritelmän mukaan perusteltua, sillä sellaista toimintaa, jossa toteutuu vain päivähoito ei lasketa varhaiskasvatukseen osallistumiseksi kansainvälisessä tilastoinnissa. Sekä opettajien maailmanjärjestö Education Internationalin, että Euroopan opettajajärjestöjen yhteistyöjärjestön ETUCE:n asialistalla on viime vuosina ollut vahvasti vaatimus laadukkaan varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Ne perustuvat tutkimuksiin varhaiskasvatuksen vaikuttavuudesta ja merkittävyyydestä. (Heinonen

ym. 2016, 26.) Esimerkiksi Iso-Britanniassa toteutettu EPPE -projekti on suuren mittakaavan pitkitäistutkimus, joka osoittaa, että varhaiskasvatuksella on pysyvä vaikutus lasten kehitykseen ja siihen osallistuminen antaa paremmat kouluvalmiudet. (Pugh 2010, 9).

3.1 Varhaiskasvatuksen yksilöllinen ja yhteiskunnallinen merkitys

”Lapsista huolehtiminen on jotain erityistä, ja siksi tarvitsee ja ansaitsee omanlaatuistansa tieteellistä ja henkilökohtaista ajattelua, omat poliittiset ja taloudelliset instituutionsa.” (Alison Gopnik)

Varhaiskasvatuksella on todettu olevan itsenäinen merkitys lapsen elämässä, eikä sen nähdä olevan ainoastaan kouluun valmistavaa kasvatusta ja opetusta. ETUCE:n vuoden 2012 kannanotossa todetaan myös, että varhaiskasvatus on ihmisoikeus, jonka tulee olla kaikkien saatavilla olevaa julkista palvelua. Hallitusten tulee taata kaikille lapsille oikeus ilmaiseen varhaiskasvatukseen riippumatta sukupuolesta, syntyperästä tai sosiaalisesta taustasta. Laadukas varhaiskasvatus luo pohjan elinikäiselle oppimiselle. Sen merkitys ja asema on maailmanlaajuisesti hyvin vahva ja siihen osallistumista pidetään yleisesti lapsuuteen kuuluvana asiana. Henkilöstön tarjoama opetus ja kasvatus perustuvat eurooppalaisiin arvoihin kuten tasa-arvoon ja demokratiaan sekä rasismin, syrjinnän ja väkivallan vastustamiseen. (Heinonen ym. 2016, 27.)

Viime aikoina varhaiskasvatus on alettu yhä enemmän nähdä osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, elinikäisen oppimisen ensimmäisenä askelmana. Sen vuoksi myös sellaiset maat, joilla on taloudellisia tai muita haasteita pyrkivät lisäämään varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuutta. (Karila 2016, 9.) Euroopan maista noin puolet tarjoa maksutonta varhaiskasvatusta 3 -vuotta täyttäneille aina oppivelvollisuuden alkuun saakka. Näitä maita ovat muun muassa Belgia, Ranska, Espanja, Unkari ja Iso-Britannia. (Kaukonen 2018.) Huhtikuussa 2016 Suomen Opetusalan ammattijärjestö OAJ julkaisi tiekartan koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi. Siinä esitettiin, että yli kolmevuotiaiden osalta päiväkotien varhaiskasvatus muutettaisiin osapäiväisesti maksuttomaksi, ja toteutus voisi tapahtua portaittain viisivuotiaista aloittaen. Myös kotihoidon tuen sisaruslisästä luovuttaisiin yli kolmevuotiaiden osalta ja heidät ohjattaisiin pedagogisen varhaiskasvatuksen piiriin, ja näin toteutettaisiin koulutuksellista tasa-arvoa. OAJ:n esitys sai tukea, kun elokuussa 2016 myös suomalaisten poliitikkojen keskustelussa heräsi keskustelu maksuttomasta varhaiskasvatuksesta. (Heinonen ym. 2016, 29.)

Köyhyydellä ja sosiaalisella syrjäytymisellä on vaikutus, joka voi kestää koko eliniän ja johtaa ylisukupolvien jatkuvaan huono-osaisuuden periytymiseen. Erilaisista sosioekonomisista taustoista tulevien lasten koulutusero on kasvanut ja varhaiskasvatus saavuttaa 11 EU-maassa alle 15% 0-3-vuotiaista lapsista. Tämän vuoksi Euroopan parlamentin mietinnössä vuodelta 2015 kehoitetaan jäsenmaita panostamaan entistä enemmän lapsiköyhyyden ja sosiaalisen epätasa-arvon vähentämiseen sekä tekemään lasten hyvinvoinnista politiikan keskeinen teema. Laadukkaan varhaiskasvatuksen saatavuus luo perustan myös menestykselle sekä koulu- että työelämässä. Se kehittää lapselle olennaisen tärkeitä valmiuksia ensimmäisinä elinvuosina ja sillä on ratkaiseva vaikutus lapsen kognitiiviseen kehitykseen. Kehotuksena on taata kaikenikäisille lapsille pääsy julkiseen, laadukkaaseen ja

ilmaiseen opetukseen, jossa suhdeluku opettajien ja oppilaiden välillä on asianmukainen. Laadukkaan varhaiskasvatuksen saatavuudella on merkittävä vaikutus lapsen itsetuntoon, terveyteen sekä kykyyn osallistua sosiaaliseen elämään. (Heinonen ym. 2016, 28.)

3.2 Laadukas varhaiskasvatus ja sen vaikuttavuus

Varhaislapsuus on erityisen intensiivinen ja merkittävä kehityksen ja oppimisen kausi. Kehityopsykologit kuten Vygotsky ja Piagét ovat osoittaneet, että keskeiset kehitykselliset muutokset tapahtuvat ennen kouluikää. Siksi on merkityksellistä, mitä lasten elämässä tuona aikana tapahtuu sekä lasten sen hetkisen elämäntilanteen että heidän tulevaisuutensa kannalta. (Anttila, Eronen, Kallio, Kanninen, Kauppinen, Paavilainen, Salo 2005, 74–78.)

Kuluvalla vuosituhanalla YK, OECD ja EU ovat laatineet useita varhaiskasvatusta ja sen laatua koskevia suosituksia. Niissä on hyödynnetty varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta koskevia tutkimustuloksia sekä eri maissa hyväksi todettuja käytäntöjä. Varhaiskasvatuksen tulee olla laadukasta, jotta sen avulla voidaan saada aikaan myönteisiä vaikutuksia niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla. Varhaiskasvatuksen eurooppalainen laatukehys sisältää olennaisia tekijöitä varhaiskasvatuksen korkean laadun saavuttamiseksi. Nämä tekijät liittyvät varhaiskasvatukseen pääsyyn ja saatavuuteen, henkilöstön osaamiseen, opetussuunnitelmaan sekä arviointiin. (Karila 2016, 21–24.)

Eri toimintamuotojen, kuten päiväkodin, perhepäivähoidon ja muun varhaiskasvatuksen välillä on suuria eroja toiminnoissa, sisällöissä, tavoitteissa, oppimis- ja toimintaympäristöissä, työskentelymateriaaleissa ja -välineissä sekä henkilöstön kelpoisuusehdoissa. Lastentarhanopettajan johdolla päiväkodeissa toteutetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista varhaiskasvatusta. Esimerkiksi perhepäivähoito tai iltapäiväkerho ei voi vastata varhaiskasvatuslain mukaisiin tavoitteisiin, kuten koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamiseen, koska niiden toiminnan luonne, sisällöt ja lapsiryhmämuodostus ovat erilaiset verrattuna päiväkotiin. (Heinonen ym. 2016, 30.)

Koska varhaiskasvatuksen katsotaan olevan keskeinen väline hyväksi oletetun lapsuuden tuottamisessa, on myös se vaikuttavuutta alettu tarkastella aiempaa laajemmin. Varhaiskasvatukseen panostamista on perusteltu investointina tulevaan. Tällä tarkoitetaan tulevaisuuden kansalaisten valmiuksia ja osaamista niin koulunkäynnissä kuin työelämässäkin sekä heidän yhteiskunnallista osallisuuttaan. (Karila 2016, 10.) Euroopan unioni on 2000-luvulla tehnyt useita eri kannanottoja ja suosituksia päivähoidon ja varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Sen jäsenmaita on vahvasti kehoitettu investoimaan lapsiin, ja syynä siihen voi olla se, että Euroopan unioni on nimenomaan talousalue. Investointi lapsiin parantaa koulutustasoa, työllisyyttä ja innovointia sekä vähentää huono-osaisuutta ja näin ollen sillä on myös taloutta ja kansalaisten hyvinvointia kasvattava vaikutus. Koulutuspolitiikassa EU:lla on rajattu toimivalta. Se rohkaisee ja kannustaa jäsenmaitaan koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen erilaisilla tutkimuksilla, tiedonannoilla ja kannanotoilla. Unionin teettämien arviointien, tutkimusten ja raporttien avulla jäsenmaat voivat tarkastella toistensa koulutuspolitiikkaa ja löytää niistä hyviä malleja oman valtion tilanteen edistämiseksi. (Heinonen ym. 2016, 57–58.)

Melhuisin (2015) mukaan alle 3 -vuotiaiden lasten osallistumisella varhaiskasvatukseen on positiivisia vaikutuksia lasten kognitiiviseen sekä kielen kehitykseen ja akateemiseen suoriutumiseen. Joidenkin vaikutusten on todettu kestävän nuoruuteen ja aikuisuuteen saakka. Vaikuttavuus näkyi erityisesti silloin, kun lapset olivat osallistuneet ryhmämuotoiseen, ammattilaisten toteuttamaan varhaiskasvatukseen 2–3 -vuotiaina. Erityisesti vaikuttavuus ilmeni heikommista oloista tulevilla lapsilla, joskin laadukkaan varhaiskasvatuksen on osoitettu hyödyttävän myös muita lapsia.

Varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta voidaan tarkastella nykyhetkessä tai suunnata katseet tulevaan. Edellä kuvattuun investointiajatteluun sisältyy aina myös omat riskinsä. Lapset ansaitsevat huomionsa sekä heidän palveluihinsa suunnatut investoinnit myös lapsina eivätkä ainoastaan tulevaisuuden koululaisina tai työvoimana. On tärkeää muistaa lapsen hyvinvoinnin ulottuvuus eikä mitata vaikuttavuutta ainoastaan tehokkuuden ja tuloksellisuuden kuten oppimistulosten kautta. Pohjana on ajatus siitä, että lapsuudella on itseisarvo ja lapsilla on oikeus hyvään elämään tässä ja nyt. Ajattelu pohjautuu lapsen oikeuksiin ja käsitykseen siitä, että lapset ovat arvokkaita lapsina, eivät vain joksikin arvokkaiksi kasvavina. Lapset nähdään kansalaisina, joilla on oikeus saada varhaiskasvatusta, joka tukee heidän sen hetkistä hyvinvointiaan ja hyvää arkeaan. (Karila 2016, 10.)

Nykyhetki	Tulevaisuus	
Lasten elämänlaatu Vertaissuhteet Uusien asioiden ja taitojen oppiminen	Inhimillisen pääoman kasvu Menestys opinpolulla ja (työ)elämässä Osallisuus, kansalaisuus	Yksilö
Miesten ja naisten mahdollisuus ylläpitää kohtuullisia elinoloja ja osallistua yhteiskuntaelämään Lasten tasavertaiset koulutusmahdollisuudet	Inhimillisen pääoman kasvu Investointien hyödyn kumuloituminen Tasa-arvoinen yhteiskunta, jossa ihmisten osallisuus tuottaa yhteiskuntarauhaa	Yhteiskunta

KUVIO 1. Varhaiskasvatuksen vaikuttavuuden erilaiset ulottuvuudet (Karila 2016.)

Euroopan komissio edistää EU-maiden yhteistyötä ja tarjoaa dataa ja analyyskejä varhaiskasvatuksen tilanteesta Euroopassa. Elokuussa 2018 toimintansa aloitti 2 -vuotinen työryhmä, jonka tavoitteena on edistää keskustelua laadukkaasta varhaiskasvatuksesta erityisesti osallisuuden ja henkilöstön kehittämisen näkökulmasta. Työryhmässä on mukana kansallisia asiantuntijoita sekä alan edustajia eurooppalaisista organisaatioista. Lisäksi komissio jatkaa hankkeita, joiden avulla edistetään laadukasta varhaiskasvatusta sekä henkilöstön koulutusta. (Euroopan komissio.)

Euroopan komission tiedonannossa Varhaiskasvatuksella parhaat mahdolliset lähtökohdat tulevaisuudelle vuodelta 2011 todetaan, että varhaiskasvatus luo perustan ihmisen elinikäiselle oppimiselle. Sillä on suotuista vaikutus myös yksilön yhteiskunnalliseen integroitumiseen, henkilökohtaiseen kehitykseen sekä työllistymiseen aikuisena. Näitä varhaiskasvatuksen aikaansaamia myönteisiä vaikutuksia ei kyetä aikaansaamaan muilla myöhempien vaiheiden toimenpiteillä. Varhaiskasvatuksella on näin ollen tärkeä tehtävä tulevien EU-kansalaisten osaamisen parantamisessa. Laadukkaan varhaiskasvatuksen vaikutukset vastaavat tiedonannon mukaan 1-2 kouluvuoden oppimistuloksia. (Heino-nen ym. 2016, 60.)

Tutkimuksia varhaiskasvatuksen vaikuttavuudesta tulee arvioida monesta eri näkökulmasta. Suurin osa varhaiskasvatuksen vaikuttavuudesta on tehty ympäristöissä, jotka poikkeavat suomalaisesta esimerkiksi elinoloiltaan, sosioekonomiselta taustaltaan tai varhaiskasvatusjärjestelmiltään. Myös opetussuunnitelmat sekä oppimisen ja oppimisen tulosten arviointiin suhtautuminen vaihtelevat eri maiden välillä. Kansainvälisten vaikuttavuustutkimusten tulokset antavat kuitenkin runsaasti pohdittavaa myös suomalaisen varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Ennen kaikkea olisi tärkeää lisätä suomalaisen varhaiskasvatuksen vaikuttavuustutkimusta. (Karila 2016, 13–14.)

4 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

Suomessa varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia erilaisia tehtäviä. Sen ydintehtävänä voidaan pitää lasten kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, oppimisen sekä hyvinvoinnin edistämistä yhteistyössä heidän huoltajiensa kanssa. Varhaiskasvatus on palvelu, jonka avulla ehkäistään syrjäytymistä ja edistetään tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tavoitteena on opettaa lapsille tietoja ja taitoja, jotka antavat edellytykset osallisuuden ja aktiivisen yhteiskunnallisen toimijuuden lisäämiseen. Lisäksi se mahdollistaa huoltajien työssäkäynnin sekä opiskelun ja tukee heidän kasvatustyötään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14.)

Varhaiskasvatus on keskeinen lapsille ja heidän perheelleen tarjottava palvelu, johon suurin osa alle kouluikäisistä lapsista osallistuu. Toiminnan pedagogisen perustan muodostavat lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Lisäksi lasten tunteminen ja yksilöllisten kehityspiirteiden huomioiminen kuuluvat olennaisena osana laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 18.) Varhaiskasvatuksen sisältöjä ja pedagogista toimintaa kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoite on edistää lapsen oppimista, hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Toiminta perustuu lapsen ja henkilöstön väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan. Henkilöstön johdolla suunniteltu sekä lasten ideoima toiminta täydentävät toisiaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36.)

Suomalainen varhaiskasvatus koki käännteentekevän muutoksen elokuussa 2016, kun voimaan astuivat voimaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) ja vuotta myöhemmin paikallisesti laaditut toimintasuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2016) tuli velvoittava asiakirja, jossa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä ja tavoitteista, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Jokaiselle lapselle tulee tehdä henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, joka tukee tavoitteellisesti lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista. Perusteet pohjautuvat Varhaiskasvatuslakiin (540/2018), joka mukaan jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja elinikäiseen oppimiseen. Kyseessä on ennen kaikkea laatuasiakirja, joka luo raamit kaikille yhtenäisen ja tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Paikallisten toimintasuunnitelmien mukaisesti toimimalla varmistetaan jokaisen lapsen oikeus saada yhdenvertaista varhaiskasvatusta asuinpaikasta riippumatta. (Opetushallitus: Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat). Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa varhaiskasvatuksen yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta sekä lainsäädännön valmistelusta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö).

Yhteisenä tavoitteena toimii huoltajien ja lasten osallisuuden edistäminen. Lain mukaan huoltajilla on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Henkilöstön tulee puolestaan kehittää toimintatapoja, jotka edistävät osallistumista ja vaikuttamista. Kunnioittava ja arvostava kohtaaminen sekä aito kuuleminen ovat avoimen ja luottamuksellisen yhteistyön perusta. Tavoitteena on myös, että lapsista kasvaa aktiivisia toimijoita ja ryhmänsä jäseniä, jotka ovat mukana arvioimassa ja suunnittelemassa toimintaa. Lapsen tulee voida vaikuttaa

itseään koskeviin asioihin sekä tulla hyväksytyksi ja ymmärretyksi omana itsenään. (Opetushallitus: Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat.)

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa myös toimintakulttuurin uudistamiseen ja kehittämiseen. Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Henkilöstön tekemät ratkaisut tulee olla pedagogisesti perusteltuja ja niissä tulee huomioida lapsen etu. Oppimista tarkastellaan aiempaa kokonaisvaltaisemmin ja kasvatuksen, hoidon ja oppimisen kokonaisuudessa painottuu pedagogiikka. Päivähoito on muuttunut varhaiskasvatukseksi, joka on tavoitteellista ja suunnitelmallista lasten kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. (Opetushallitus: Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat.)

Varhaiskasvatus kytkeytyy entistä tiiviimmin elinikäisen kasvun ja oppimisen polkuun. Sillä on esimerkiksi sisällöllisiä ja tavoitteellisia yhtymäkohtia esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin. Tähän tähtää myös laaja-alainen osaaminen, jonka ytimessä on se, millaisia tietoja ja taitoja lapsi tulevaisuudessa tarvitsee, jotta niitä osataan ottaa huomioon myös varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus: Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat.)

4.1 Varhaiskasvatustilanne 540/2018

Varhaiskasvatustilanteissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. ”Lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän sekä muun palvelujen tuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen, jota annetaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.” Laissa säädetään, että varhaiskasvatukseen ovat oikeutettuja alle kouluikäiset lapset, sekä sitä vanhemmat lapset, mikäli siihen on erityisolosuhteiden vaatimus eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty. (Varhaiskasvatustilanne 540/2018.) Esimerkiksi kouluikäiset lapset voivat osallistua kouluajan ulkopuolella varhaiskasvatukseen vanhemman vuorotyön tai opiskelun vuoksi.

Varhaiskasvatustilanteen (540/2018) tavoitteena on tukea lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä edistää oppimisen valmiuksia sekä halua oppia. Varhaiskasvatuksen tulee edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja jokaisella lapsella tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen. Laki velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä tarjoamaan pedagogisesti monipuolista ja suunnitelmallista toimintaa, jossa lapsi voi iloita oppimisestaan. Lasten tulee saada toimia ympäristöissä, jotka edistävät oppimista sekä houkuttelevat leikkimään, tutkimaan ja kokeilemaan. Varhaiskasvatustilanteen tulee kohdata lapset sensitiivisesti ja kunnioittavasti sekä turvata mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet. Lapsille tulee opettaa valmiudet ymmärtää ja kunnioittaa itseään ja toisia ihmisiä, kehittää heidän yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan sekä ohjata heitä eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan. Lapsilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Varhaiskasvatustilanteen tulee tukea huoltajia heidän kasvatus-työssään sekä toimia yhteistyössä heidän kanssaan. Lain mukaan henkilöstön tulee kyetä tunnistamaan lasten mahdollinen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea sekä palveluita.

4.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys varhaiskasvatussuunnitelman perusteista määrittää varhaiskasvatuksen toteuttamisen sekä paikallisten ja lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laadinnasta. Perusteita ohjaa varhaiskasvatustilaki, jossa säädetään varhaiskasvatuksen tavoitteista sekä lapsen oikeudesta osallistua varhaiskasvatukseen. Perusteiden tehtävä on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen toteuttamista, kehittämistä ja järjestämistä sekä edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista ja laadukasta toteuttamista valtakunnallisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.)

Varhaiskasvatus merkitsee lapsen hoidon, opetuksen ja kasvatuksen muodostamaa kokonaisuutta, jossa korostuu pedagogiikka. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jonka keskiössä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään toiminnan toteuttamisen keskeiset tavoitteet ja sisällöt, lasten huoltajien ja varhaiskasvatuksen järjestäjän välinen sekä monialainen yhteistyö ja lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman sisältö. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.)

Lähtökohtana varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistamiselle ovat muutokset lasten kasvu- ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä. Kyseessä on oikeudellisesti varhaiskasvatuksen järjestäjiä velvoittava asiakirja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.) Uudistuksen astuttua voimaan ne toivat mukanaan oikeudellisen velvoitteen, joka toimii myös laatukriteerinä. Pyrkimys on turvata lasten mahdollisuus tasa-arvoiseen ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Kansainvälisesti arvioituna suomalainen varhaiskasvatus on ollut laadukasta myös tähän mennessä, ja oletus on, että jatkossa laatu paranee entisestään. Velvoittavuuden myötä erot varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden noudattamisessa kapenevat ja saavat aikaan toimintakulttuureiden kehitystä ja muutosta. (Ahonen 2016, 14–15.)

4.2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman (2016) perusteiden sisällöt

Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Avoin, ammatillinen ja kunnioittava suhtautuminen erilaisista taustoista ja kulttuureista tuleviin perheisiin luo edellytykset hyvälle kasvatusyhteistyölle. Jokaisen lapsen tulee kokea oma perheensä arvokkaaksi. Lapsia ohjataan terveyttä ja hyvinvointia edistävään elämäntapa-ajatteluun. Tunnetaitojen ja esteettisen kehityksen mahdollisuuksia kehitetään ja opetellaan kestävän elämäntavan periaatteita. Varhaiskasvatuksessa luodaan perustaa ekososiaaliselle sivistykselle, jotta ihminen ymmärtää ekologisen kestävyysmerkityksen ihmisoikeuksien toteutumiselle sekä sosiaaliselle kestävyydelle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 19–20.)

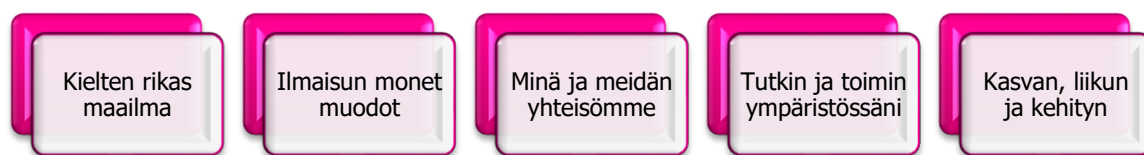
Lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin ja lähiympäristöönsä. Tämä oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen siitä, että lapsi on aktiivinen toimija, jolla on synnynnäinen uteliaisuus ja halu oppia uutta, kerrata sekä toistaa asioita. Oppimista tapahtuu kaikkialla, kaiken aikaa ja se on kokonaisvaltaista. Lapset oppivat havainnoidessa ympäristöään sekä mallintaessa muiden toimintaa. Lapsi oppii myös leikkien, tutkien, liikkuen, erilaisia tehtäviä tehden,

itseään ilmaisten sekä taiteellisen toiminnan kautta. Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana toimivat lasten mielenkiinnon kohteet, aiemmat kokemukset sekä heidän osaamisensa. Opittavien asioiden on tärkeää olla yhteydessä lasten kokemusmaailmaan, kulttuuri- ja arvoistaan sekä kehittyviin valmiuksiin. Parhaiten lapsi oppii, kun hän voi hyvin ja hän kokee olonsa turvalliseksi. Oppimista edistävät myös myönteiset vuorovaikutussuhteet sekä tunnekokemukset. Lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä tekijöitä ovat vertaisryhmä sekä kokemus yhteisöön kuulumisesta. Toiminnan tulee olla sopivasti haastavaa, tavoitteellista ja lapsia kiinnostavaa, jotta lapset innostuvat oppimaan. Jokaisen lapsen tulee saada iloita omasta oppimisestaan ja kokea onnistumisia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.)

KUVIO 2. Laaja-alainen osaaminen (Opetushallitus)

Tarve laaja-alaiselle osaamiselle on syntynyt muutoksista meitä ympäröivässä maailmassa. Tulevaisuudessa tarvitaan tiedon- ja taidonalat ylittävää osaamista ihmisenä kasvamisessa, opiskelu- ja työelämässä sekä kansalaisena toimimisessa. Varhaiskasvatus luo perustan lapsen laaja-alaiselle osaamiselle, joka muodostuu arvojen, asenteiden, tiedon, taidon ja tahdon synnyttämästä kokonaisuudesta. Se edellyttää myös kykyä toimia sekä käyttää tietoa ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Osaamisen kehittyminen edistää lapsen kasvua yksilöllisesti sekä yhteisönsä jäsenenä ja laaja-alainen oppiminen jatkuu näin varhaislapsuudesta läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden huomioiminen on osa pedagogisesti laadukasta toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 21.)

KUVIO 3. Oppimisen alueet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016)

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä kuvataan oppimisen alueilla. Ne ohjaavat henkilöstöä toteuttamaan monipuolista toimintaa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisesti kokemuksia oppimisen alueista. Ne eivät ole toisistaan irrallaan olevia, erikseen toteutettavia kokonaisuuksia vaan niitä yhdistellään ja sovelletaan lasten tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden mukaan. (Opetushallitus 2016, 68.) Oppimisen alueet tulee huomioida arjessa sekä aihealueiden yksilöllisiä sisältöjä huomioiden että niitä laaja-alaisiksi kokonaisuuksiksi yhdistellen. Oppimisen alueet ovat näin vuorovaikutuksessa suhteessa laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin. Lähtökohtana tulee huomioida lasten yksilölliset tarpeet sekä heidän mielenkiinnon kohteensa ja pohdinnan aiheensa. (Ahonen 2017 162–163.)

4.2.2 Leikki ja sen merkitys lapsen kasvuun ja kehitykseen

Leikillä on varhaiskasvatuksessa oma erityinen asemansa. Tutkimukset osoittavat, että sen lisäksi, että leikkiminen tuottaa lapselle iloa ja tyydytystä, se on olennainen osa oppimisen prosessia. Sen vuoksi myös uudistuneissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) nostetaan leikki yhdeksi osaksi pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Leikkiminen on universaali ilmiö: kaikkina aikoina, kaikkialla maailmassa lapset ovat leikkineet. Leikistä ei ole olemassa yhtenäistä määritelmää, vaan eri teoreetikoilla on siitä omat näkemyksensä. Niitä kuitenkin yhdistää usein kuvaus leikin vapaaehtoisuudesta sekä lapsen sisäisestä motivaatiosta. Lapsen oikeuksien komitean määritelmän mukaan leikki on toimintaa tai prosessi, jonka lapset ovat itse aloittaneet ja jota he ohjaavat ja jäsentävät. (Heinonen yms. 2017, 156.) Leikki on lapsen tapa elää ja toimia, harjoitella, kehittyä ja oppia. Leikkiminen tyydyttää monipuolisesti lapsen fyysisiä ja psyykkisiä tarpeita. (Koivunen & Lehtinen 2016, 162–164.) Leikillä on merkitys lapsen emotionaaliselle, sosiaaliselle ja kognitiiviselle hyvinvoinnille, kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Ilmiönä leikkiminen on laaja ja siksi sen ulottuvuudet ovat hyvin moninaiset. Leikin voidaan ajatella olevan äärimmäisen suuri ja arvokas osa lapsen elämää ja olevan vahvasti yhteydessä oppimiseen. (Ahonen 2017, 90). Parhaassa tapauksessa leikki kehittää kehityksen, kasvun ja oppimisen ydinprosesseja liittyen kieleen, ajatteluun ja päättelyyn. Sillä on todettu olevan merkittävä vaikutus aivotoiminnan ja aivojen rakenteen kehitykseen. (Kuopion kaupunki 2017, 4.)

Leikkiminen on lapsen kehityksen ja oppimisen lähde ja se näyttääkin kytkeytyvän niiden yleisten kykyjen kehitykseen, joita ihminen tarvitsee kaikissa elämäntilanteissa. (Hakkarainen & Brédikyté 2013, 44; Koivunen & Lehtinen 2016, 165). Lapsen sosiaalisemotionaaliset taidot, kuten tunteiden sekä käyttäytymisen säätely kehittyvät osana leikkiä. Niillä on oleellinen yhteys lapsen vuorovaikutustaitoihin ja sitä kautta kykyyn toimia aktiivisesti omassa yhteisössä. Leikin kautta lapsi tutustuu esimerkiksi omaan ja toisten kulttuureihin, kieleen sekä matemaattisiin taitoihin. Leikillä on kuitenkin vielä arvokkaampi ulottuvuus: mielikuvituksen avulla voidaan synnyttää jotain uutta. Luovaan ongelmanratkaisuun kuuluu kyky ihmetellä uusia ja tuttuja ilmiöitä tuoreesta näkökulmasta. (Ahonen 2017, 91). Leikki on mielentila, jossa oppimista ei voi estää, ja jossa lapsi oppii keskittymään, ponnistelemaan ja toimimaan pitkäjänteisesti. (Kuopion kaupunki 2017, 3.)

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen toimintatapa ja sen tulee tarjota mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Lapset elävät leikin maailmassa ja se on osa lasten päivittäistä vuorovaikutusta varhaiskasvatuksen arjessa. Leikissä lapsi toimii aktiivisena merkitysten rakentajana, kontrolloi toimintaansa ja toimii lähikehityksen vyöhykkeellä, joka tukee uusien tietojen ja taitojen omaksumista. Pienelle lapselle leikki ja oppiminen ovat erottamaton osa lapsen päivittäistä elämää. Pedagogisesti tuettu leikki edesauttaa lapsia kehittämään osallisuuden taitojaan kuten neuvottelemaan, vuorottelemaan sekä harjoittelemaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja empatiakykyä. Lapselle leikki on tapa olla ja elää sekä hahmottaa ympäröivää maailmaa. Leikin avulla lapset voivat nauttia valmiuksistaan ja kehittää niitä. (Heinonen yms. 2017, 155.) Vaikka lapsi oppii leikkiessään, hänelle leikki ei ole tietoinen oppimisen väline. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38). Hakkaraisen & Brédikytén (2013) mukaan leikinomaisuus parantaa oppimistuloksia suoraan opettamiseen verrattuna. Tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta herättävät kokemukset virittävät lasta leikkiin.

Lapselle leikki on itsessään merkityksellistä: leikki tuottaa lapselle iloa ja mielihyvää. Lapsi on leikkiessään aktiivinen toimija: hän jäsentää ja tutkii ympäristöään, luo sosiaalisia suhteita sekä muodostaa omista kokemuksistaan merkityksiä. Lapsi rakentaa leikissä käsitystä itsestään ja toisista ihmisistä. (Helenius & Lummelahti 2013, 14.) Kun lapsi leikkii, hän jäljittelee, luo uutta ja muuntaa näkemäänsä. Samalla hän mallintaa ja kokeilee haaveitaan ja toiveitaan. Lapsi voi mielikuvituksensa avulla kokeilla erilaisia ideoita ja rooleja sekä käsitellä itselleen vaikeita asioita. Leikki luo turvallisen mahdollisuuden kokeilla, yrittää ja erehtyä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 38.)

Gopnikin (2017, 20) mukaan aikuisten tulisi antaa lapsille resurssit ja tila leikkiä edellyttämättä, että leikistä on välitöntä hyötyä. Varhaiskasvatushenkilöstön tulee tunnistaa erilaisten leikkien kuten vauhdikkaan liikuntaleikin, keskittyneen tutkimuksen tai spontaanien luovien leikkien merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstön tehtävä on turvata edellytykset leikkiin, ohjata sitä tarpeen mukaan ja huolehtia siitä, että kaikki pääsevät osallisiksi leikkiin omien taitojen ja valmiuksien mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea leikin kehittymistä ja ohjata sitä tarpeen mukaan leikin ulkopuolelta tai olemalla leikissä mukana. Niin fyysinen kuin psyykinenkin läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.)

Varhaiskasvatuksessa henkilöstö säätelee leikin aikaa, rajaa fyysistä tilaa sekä välineiden käyttöä. Aikuisten tulisi varjella leikin vapaaehtoisuutta ja välittömyyttä sekä lisätä toiminnallaan leikin pitkäkestoisuutta ja tyydyttävyyttä niin että leikin hallinta säilyy lapsilla. Aikuisten rooliin leikin tukijana sisältyy myös ystävyyssuhteiden vahvistaminen. Lisäksi on taattava leikkijöiden fyysinen ja psyykinen turvallisuus. Henkilöstön tulee toimia kolmessa eri roolissa: leikin mahdollistajana, osallistujana sekä havainnoijana. (Kalliala 2008, 50.)

Leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä erilaisia leikkivälineitä ja materiaaleja. Leikkiympäristöjen tulee joustaa ja muokkautua lasten ideoiden ja tarpeiden mukaan. Kallialan (2012) mukaan leikkiympäristöä on jatkuvasti ylläpidettävä ja uudistettava sekä hyödynnettävä kaikkia käytettävissä olevia tiloja. Monipuolisen leikkiympäristön rakentamisessa tarvitaan varhaiskasvatushenkilöstön asiantuntemusta lasten leikin kehitysvaiheista sekä leikkikulttuurista. Leikin kehittäminen edellyttää myös huolellista havainnointia, jotta leikin tukeminen ja leikkiympäristöjen suunnittelu toteutuvat lasten tarpeiden ja leikin kehitysvaiheiden mukaisesti (Koivunen & Lehtinen 2016, 163.)

4.2.3 Lapsen osallisuus

Osallisuus on noussut viime vuosina yhdeksi varhaiskasvatuksen keskeisistä käsitteistä. Myös uuteen Varhaiskasvatustalakiin (540/2018) on lisätty yleissäännös lapsen osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Osallisuuden määritelmä nousee lapsen sisäisestä kokemuksesta suhteessa ympäröivään maailmaan ja kulttuuriin. Lapsen tulee tuntea olevansa osallinen, hyväksytty ja huomioitu omassa yhteisössään. Hänelle syntyy kokemus ymmärretyksi ja kuulluksi tulemisesta. Lapsi kokee osallisuutta ympäristönsään ja sosiaalisissa suhteissaan itselle ominaiseen, ikäänsä ja kehitystasoonsa sopivalla tavalla. Osallisuuden kokemus syntyy vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin, muttei vaadi sanallista kommunikointia. Yhteisöön kuuluminen, osallistuminen sen toimintaan ja päätöksentekoon vahvistavat osallisuuden tunnetta. (Venninen, Leinonen & Ojala 2010, 5–6.)

Laajasti ymmärrettyä lapsen osallisuus käsittää lapsen kokonaisvaltaisena toimijana, jolla on sekä tarpeita että oikeuksia. Osallisuutta varhaiskasvatuksessa on kuvattu usein esimerkiksi Shierin mallilla. Siinä lasten osallisuuden mahdollisuudet lisääntyvät vuorovaikutuksessa kuulluksi tulemisestä vaihtoehtojen valitsemiseen, aloitteiden tekemiseen ja tasavertaiseen neuvotteluun kasvattajan kanssa. Osallisuuden tasot vaativat, että kasvattaja tukee lasta hänen opettellessa ilmaistamaan itseään. Kasvattajan on järjestettävä sellainen toimintakulttuuri, joka mahdollistaa yhteistyön, neuvottelun, suunnitelmien tekemisen ja toteuttamisen. (Toom, Rautiainen ja Tähtinen 2017, 172.)

Shierin osallisuuden tasomalli:

- 1) Lapset tulevat kuulluiksi
- 2) Lapsia tuetaan ilmaisemaan näkemyksiään
- 3) Lasten mielipiteet otetaan huomioon
- 4) Lapset otetaan mukaan päätöksentekoprosessiin
- 5) Lapset jakavat vallan ja vastuun päätöksentekoprosessissa

Osallisuuden, tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistäminen ovat osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Toimintakulttuurilla tarkoitetaan kasvatusyhteisön vuorovaikutuksessa historiallisesti ja kulttuurisesti muovautunutta tapaa toimia. Se rakentuu arvoista, periaatteista, vuorovaikutuksesta, oppimisympäristöistä, johtamisesta sekä toiminnan organisoimisesta, suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. (Toom, Rautiainen ja Tähtinen 2017, 173.) Ahosen (2017) mukaan osallisuuden toteutuminen edellyttää, että lapsilla on taito ja kyky itseilmaisuuksiin ja että kasvattajat sitoutuvat tietoisesti tukemaan osallisuutta luomalla sen mahdollistavan toimintakulttuurin.

Lasten osallisuuden mahdollistavan ja sitä edistävän toimintakulttuurin lähtökohdaksi vaaditaan kokonaisvaltainen osallisuutta tukeva kasvatusajattelu. Siinä lapsi nähdään aktiivisena toimijana, jolla on universaalit perustarpeet. Osallisuuden mahdollistavan kasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät sisältävät osallisuuden pedagogiikkaa. Erilaiset kehitys- ja pedagogiset teoriat kytkeytyvät kokonaisvaltaiseen osallisuutta tukevaan kasvatusajatteluun, jonka pohjalta suunnitellaan sellainen pedagoginen toiminta, jossa lasten osallisuutta ja sen mahdollisuuksia edistetään. (Toom, Rautiainen ja Tähtinen 2017, 173.)

Osallisuutta edistävässä toimintakulttuurissa lapsen näkemyksiä, aloitteita ja mielipiteitä arvostetaan, jolloin hänelle syntyy kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lapsi saa tehdä valintoja ikänsä ja kehitystasona mukaan sekä osallistua toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Henkilöstön tulee tietoisesti kehittää osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja rakenteita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30.) Osallisuuden kautta lapsille kehittyy ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista sekä vastuusta ja valintojen seurauksista. Sensitiivinen kohtaaminen sekä kokemus kuulluksi ja näkyväksi tulemisesta vahvistavat lasten osallisuutta. (Ahonen 2017, 68–69.) Varhaispedagogiikan kontekstissa kyseessä on tavoitteellinen toiminta, jonka avulla edistetään lapsen hyvinvointia ja toimijuutta eli kykyä tehdä tarkoituksenmukaisia valintoja. Toimijuuden ja sitä kautta osallisuuden edellytyksenä ovat lapsen oppimat tiedot ja taidot, mutta myös halu toimia ja tunne siitä, että hän kykenee toimimaan. (Toom, Rautiainen ja Tähtinen 2017, 170.)

4.3 Kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksen ja kodin välillä

Varhaiskasvatuksen kasvatusyhteistyö sisältää kaiken yhteistyön ja vuorovaikutuksen päiväkodin ja kodin välillä. Huoltajien tukeminen heidän kasvatustyössään vaatii tavoitteellista ja vuorovaikutuksellista keskustelua lapsen kasvusta ja kehityksestä, kotikasvatuksesta ja arvoista ottaen huomioon lapsen etu. Yhteistyö pohjautuu siihen ajatukseen, että vanhemmat ovat päävastuussa lastensa kasvatuksesta ja varhaiskasvatushenkilöstö vastaa kasvatuksesta siltä osin, kun lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen. Yhteistyön tavoitteena on luoda yhteiset päämäärät, jotka tähtäävät lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemiseen. (Koivunen 2009, 151.) Huoltajien kanssa tehtävällä varhaiskasvatusyhteistyöllä on tärkeä merkitys. Tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 33.)

Toimiva yhteistyö edellyttää avointa ja tiivistä vuorovaikutusta, jossa molempien osapuolten välillä vallitsee keskinäinen luottamus ja tieto toisen osapuolen roolista. Pyrkimyksenä on hyödyntää huoltajien tieto ja tuntemus omasta lapsestaan, sekä henkilöstön yleinen tietämys lapsen kasvusta ja kehityksestä. Yhteistyön vastuu on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä, jonka tehtävänä on luoda sille suotuisat edellytykset. Tässä tulee ottaa yksilöllisesti huomioon kunkin perheen tarpeet ja tilanne. Tärkeää on tuntee asiakasperheet ja oppia tuntemaan, millainen yhteistyö sopii millekin perheelle. Vanhemmilla on oikeus määritellä yhteistyön taso ja rajat. Kaikki eivät esimerkiksi halua keskustella perheen sisäisistä asioista vaan haluavat keskittyä lasta ja hänen kehitystään koskeviin asioihin. (Koivunen 2009, 152-153.)

Onnistuneen kasvatusyhteistyön tuloksena vanhemmilta saatu palaute vaikuttaa varhaiskasvatuksen laadun parantumiseen ja vanhemmat kokevat saavansa henkilöstöltä tukea omaan kasvatustyöhönsä. Vanhemman tulee saada tietää, millaista kasvatusta lapsi saa ollessaan varhaiskasvatuksessa ja kuinka hänellä on oikeus vaikuttaa varhaiskasvatuksen toteuttamiseen ja sen sisältöihin. Tavoitteena on luoda dialogi lapsen kahden kasvuympäristön, kodin ja varhaiskasvatuksen välille. Dialogin avulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista sekä kehitetään varhaiskasvatusta entistä laadukkaammaksi. (Kekkonen 2012, 35.)

4.4 Vanhempien osallisuus

Varhaiskasvatushenkilöstöllä on velvollisuus myös vanhempien osallisuuden lisäämiseen. Sen lisäksi, että perheillä on oikeus saada lapselleen varhaiskasvatuspaikka, heillä on myös oikeus tukeen ja muihin palveluihin. Vanhemmat määrittelevät tarpeen lapsensa varhaiskasvatukselle omien tarpeidensa pohjalta. Kasvattajille on tarjottava mahdollisuuksia keskusteluihin sekä varhaiskasvatushenkilöstön että muiden vanhempien kanssa. Heillä on oltava oikeus vaikuttaa ja osallistua yksikön varhaiskasvatussuunnitelman suunnitteluun ja arviointiin. Henkilöstön vastuulla on luoda sisällölliset ja rakenteelliset edellytykset osallisuudelle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25.) Mitä selkeämpi näkemys vanhemmilla on varhaiskasvatuksen tehtävästä ja tavoitteista, sitä paremmat edellytykset heillä on osallistua myös toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. (Parrila & Fonsén 2016, 108).

Osallisuus on sekä konkreettista osallistumista varhaiskasvatuksen toimintaan että kokemuksellista osallisuutta; sitoutumista lapsen elämään varhaiskasvatuksessa. Oleellista osallisuuden kokemuksessa on se, millaista tietoa vanhempi saa ja kuinka perheiden ääni tulee kuuluviin varhaiskasvatuksessa. Tiedottamisen kulttuuri on tärkeää, sillä usein perheiden rooli on suurimmaksi osaksi informaation vastaanottamisessa. Tavoitteena on etsiä ja luoda molemminpuolinen tiedonvaihdon kulttuuri. Erilaisia tapoja osallistua ja olla osallinen ovat perinteisesti olleet päivittäiset kasvatuskeskustelut, vanhempainillat sekä erilaiset juhlat ja tapahtumat. Osallisuudessa korostuu kokemuksellinen puoli: tunne siitä, että vanhempi kokee kuuluvansa lapsensa varhaiskasvatusyhteisöön. Se on mahdollista saavuttaa vastavuoroisen tiedonvaihdon, merkityksellisten kohtaamisten ja tunnepohjaisen sitoutumisen kautta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 26-27.)

Laadunarviointi ja laadukkaan toiminnan näkyväksi tekeminen antavat kuvan ammatillisesta varhaiskasvatuksesta myös vanhemmille. Laadunarviointi mahdollistaa vanhempien osallistumisen lastensa kasvatusta koskevaan päätöksentekoon ja keskusteluun ja tarjoaa tietoa varhaiskasvatuksesta. Se myös luo henkilöstölle, hallinnolle sekä perheille yhteisen perustan ja käsitteet varhaiskasvatuksesta, sen tavoitteista ja kehittämiskohteista. Toimintaa arvioimalla vanhemmat saavat mahdollisuuden vaikuttaa ja siten osallistua lastensa varhaiskasvatusarkeen. Sen ansiosta vanhempien osallisuus vahvistuu niin yhteistyökumppaneina, asiakkaina kuin yhteisön jäseninäkin. (Hujala & Turja 2017, 312.)

4.5 Varhaiskasvatuksen arviointi ja kehittäminen

Varhaiskasvatuksen arvioinnissa painotetaan toiminnan arviointia ja sen tarkoituksena on tukea Varhaiskasvatuslain (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, säännöllistä ja suunnitelmallista. Arviointia hyödynnetään varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa, sen avulla tunnistetaan toiminnan vahvuuksia sekä nostetaan esille kehittämistarpeita. Lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen sekä varhaiskasvatuksen kehittäminen ovat pedagogisen toiminnan arvioinnin keskiössä. Varhaiskasvatussuunnitelmien, niin paikallis- yksikkö- kuin yksilötason toteutumisen seuranta, niiden säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Arviointia ja kehittämistä tehdään sekä kansallisen tason että palvelun järjestäjän, yksikön ja yksilötason näkökulmista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 60.)

Pedagogisen toiminnan arviointiin kuuluu paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen. Arvioinnissa tulee huomioida lasten, vanhempien, henkilöstön sekä asiantuntijoiden näkökulma. Yksilötasolla arviointi perustuu lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa mukana ovat kasvatushenkilöstö, lapsi ja hänen kasvattajansa. Yksiköissä tehtävä arviointi on suunnitelmallista ja säännöllistä, ja siihen tulee osallistaa myös lapset ja heidän perheensä. Valtakunnallisen arvioinnin tehtävä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa. (Ukonen-Mikkola 2017.)

Varhaiskasvatuksen laadun arvioimisessa ja sen ylläpitämisessä henkilöstöllä ja heidän tavoitteellisella ja suunnitelmallisella itsearviointillaan on keskeinen rooli. Arvioinnin kohteena voi olla esimerkiksi toiminnan sisältö, oppimisympäristö tai henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus. Yksilötasolla arvioidaan lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumista. Arviointia on tärkeää tehdä erityisesti aina ennen suunnitelman laatimista tai sen päivittämistä. Arvioinnissa tulee huomioida henkilöstön lisäksi sekä lapsen huoltajien että lapsen mielipiteet hänen kehitystasonsa huomioiden. Arviointi kohdistuu suunnitelmaan kirjattuihin sopimuksiin ja tavoitteisiin, kuinka ne on huomioitu ja kuinka hyvin ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 60–61.)

Varhaiskasvatuksen arviointiprosessi antaa sekä henkilöstölle, lasten vanhemmille, että lapsille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Henkilöstön ja huoltajien arviointi tapahtuu usein kyselyiden muodossa, joissa korostuvat palveluiden laatuun, kehittämiseen ja toimitiloihin liittyvät kysymykset. Heinosen yms. (2016) mukaan on välttämätöntä, että lapset osallistuvat arviointiin, heitä kuullaan ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa. Lasten kanssa arviointia voidaan toteuttaa esimerkiksi piirros ja kerronta -menetelmää hyödyntäen. Lapsia voidaan pyytää piirtämään ja kertomaan, millainen on hyvä päiväkotit. Lasten tuotokset voidaan teemoitella sisällönanalyysiä käyttäen ja ne voidaan jakaa yläkäsitteisiin teemojen ja painotusten mukaan. Tulokset voidaan jakaa välillisiin ja välittömiin hyvinvointivaikutuksiin. Lapsivaikutusten arviointi jää työvälineeksi varhaiskasvatuksen tulevia toimintasuunnitelmia laadittaessa. Arviointityötä voidaan toteuttaa myös niin, että asetetaan varhaiskasvatukselle vuotuinen tavoite, päätetään menetelmistä ja tulosten myötä laaditaan kehittämissuunnitelma. (Kortessalo-Ainasoja.)

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus seurata ja arvioida säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista. Paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä henkilöstöllä tulee olla ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toiminnan toteutumisesta ja laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä huolehtia sen päivittämisestä niin että asiakirja on sekä laadukas että toimiva. Myös paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia paikallisella tasolla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 60–61.)

Karvi eli Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toimii varhaiskasvatuksen riippumattomana asiantuntijaorganisaationa ja osana varhaiskasvatuksen ohjausjärjestelmää. Sen tehtävänä on toteuttaa ulkoiset arvioinnit sekä tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä laadunhallintaa koskevissa asioissa sekä kehittää arviointia yhdessä heidän kanssaan. Arvioinnin tavoitteena on turvata varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteutuminen, varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen, kasvun ja oppimisen edellytysten edistäminen. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida tarjoamaansa varhaiskasvatusta, osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin sekä julkaista arvioinnin keskeiset tulokset. Laadun viitekehyksenä toimii varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, johon arviointi pohjautuu. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus). Suomesta on puuttunut kansallinen käsitys varhaiskasvatuksen merkityksestä, sen laatutekijöistä sekä yhtenäinen laadunarvioinnin ja seurannan järjestelmä. Karvi laatii arvioinnin tueksi itsearviointijärjestelmän, joka sisältää arvioinnin perusteet, laadun indikaattorit sekä digitaalisen arviointijärjestelmän. Arviointi on keskeinen väline varhaiskasvatuksen laadun edistämisessä ja toiminnan kehittämisessä. (Heinonen yms. 2016, 88.)

Karvi on arvioinut varhaiskasvatustyötä ohjaavia varhaiskasvatussuunnitelmia (vasu) ja niiden käyttöönottoa kunnissa ja yksityisissä palveluissa. Karvin arviointiraportin mukaan kolmitasoinen suunnitelmakokonaisuus (perusteet, paikallinen suunnitelma, lapsen vasu) toimivat melko hyvin pedagogisen työn tukena. Esille nousi kuitenkin lapsen vasuun liittyviä laadullisia ongelmia, jotka eivät edistä paikallistason kehittämistä parhaalla mahdollisella tavalla. Arvioinnin mukaan vasun käyttöönotto kunnissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa on kesken. Vastausten perusteella voidaan tehdä se johtopäätös, että henkilöstölle ei ole kaikilta osin selvää, mitä vasun perusteiden velvoittavuus

kasvatustyössä tarkoittaa. (Repo, Paananen, Mattila, Lerkkanen, Eskelinen, Gammelgård, Ulvinen, Hjelt, Marjanen 2018, 127.)

Vasuprosessin pääongelma oli arvioinnin mukaan kunnan tai organisaation koosta riippumatta liian kiireinen aikataulu. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet julkaistiin elokuussa 2016 ja paikallisesti laaditut suunnitelmat tuli ottaa käyttöön elokuussa 2017. Useissa kunnissa paikallinen suunnitelma hyväksytään kunnan poliittisessa päätöksentekojärjestelmässä, jolloin paikallisen suunnitelman tuli olla valmiina jo keväällä 2017. Prosessiin kuului työn suunnittelu, organisointi, suunnitelman laadinta sekä sen käyttöönottoon liittyvät koulutukset sekä kaiken tämän sisäistäminen koettiin vaikeaksi annetussa ajassa. Tämän vuoksi paikalliset suunnitelmat näyttävät olevan melko väljästi kirjattuja ja niissä toistellaan perusteasiakirjan tekstiä tai viitataan johonkin muuhun asiakirjaan. Paikallisten suunnitelmien päätarkoitus on konkretisoida perusteasiakirjan määrittelemiä tavoitteita käytännön pedagogista toimintaa ohjaavalle tasolle, mikä ei arvioinnin mukaan ole kaikilta osin toteutunut. Nousee esiin kysymys siitä, saako henkilöstö riittävästi tukea tasalaatuista toimintaa varten. Perusteasiakirjan tulkinta ja konkretisointi uhkaavat jäädä yksittäisen työntekijän vastuulle. Ongelma nousee etenkin silloin, kun perustetekstissä puhutaan laajoista ja/ uusista käsitteistä, jotka on avattu yleisellä tasolla kuten laaja-alainen osaaminen tai pedagoginen dokumentointi. Osa asioista on myös kuvattu hyvin yksityiskohtaisesti, jolloin paikallisille tulkinnoille jää vähän tilaa. Jotta suunnitelmakokonaisuus saataisiin toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla, tarvitaan tarkempaa pohdintaa kunkin tason asiakirjojen tehtävistä. (Repo yms. 2018, 128.)

5 KEHITTÄMISTUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön tulee tuottaa työelämään uusia ratkaisuja sekä käytäntöjen uudistamista. (Savonia-ammattikorkeakoulu). Työelämän asiantuntijuus perustuu omien valmiuksien jatkuvaan kehittämiseen. (Vilkkä 2015, 17). Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan kehittämistutkimus, jonka tarkoitus on varhaiskasvatustyön kehittäminen Siilinjärven kunnassa. Kehittämistutkimuksen tuote on varhaiskasvatusopas, joka on työväline kunnan varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön sekä huoltajien kanssa tehtävän kasvatusyhteistyön tukemiseen.

Työelämän tutkimuksessa tutkitaan asioita, jotka kuuluvat luontevasti omaan ammatti- tai toimialaan. Tutkimustarpeita ohjaavat ajankohtaisuus, käytännönläheisyys sekä työelämälähtöisyys. Tässä opinnäytetyössä tutkimustarve nousee varhaiskasvatuksen muutoksista, ja niiden jalkautumisesta käytännön työhön sekä asiakkaille. Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat pätevyys- ja ammattitaitovaatimuksiin, ominaisuuksiin, kykyihin ja valmiuksiin eli kvalifikaatioihin. Ammattilaisilla tulee olla valmiuksia muuttaa ja kehittää myös omia kvalifikaatioitaan. (Vilkkä 2016, 17.) Suuret muutokset työssä ja sen sisällöissä muodostavat tarpeen varhaiskasvatushenkilöstön osaamisen vahvistamiseen ja sitä kautta muutosten näkyväksi tekemisen lasten huoltajille.

5.1 Kehittämistutkimuksen teoriaa

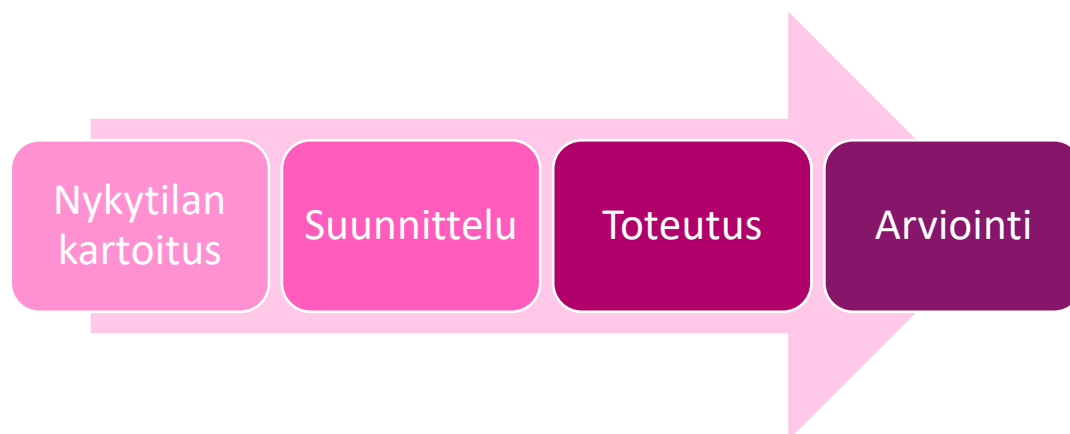
Kehittämistutkimus yhdistää kehittämisen ja tutkimisen syklisessä prosessissa. Tutkimusprosessi alkaa tutkimusongelmasta, jonka taustalla on jokin käytännön ilmiö. Tässä opinnäytetyössä tutkimusongelma on varhaiskasvatuksessa tapahtunut muutos ja tavoitteena varhaiskasvatushenkilöstön osaamisen vahvistaminen. Kehittämistutkimuksessa pyritään ongelman poistamiseen, olotilan parantamiseen tai muutokseen. Tutkimusongelma kytkeytyy aina johonkin suurempaan kokonaisuuteen eli tutkimusaiheeseen ja -alaan. Tutkimusaihe on laaja käsite, jolla ilmiö kytketään tieteenalaan ja jossa kuvataan lähtötilanne, ja ne tutkimusmenetelmät, joita ongelman ratkaisuun käytetään. Kehittämistyössä tutkimusala voidaan ymmärtää myös toimialaksi, johon ilmiö kytkeytyy. Kehittämistyön kohteena olevan toimialan tuntemus auttaa ymmärtämään ilmiötä ja siihen liittyviä ongelmia. (Kananen 2015, 11–12.) Tässä opinnäytetyössä tutkimusongelma nousee varhaiskasvatuksen muutoksesta, joka saa aikaan tarpeen henkilöstön osaamisen vahvistamiselle.

Yhtä ilmiötä on mahdollista tarkastella monesta eri näkökulmasta. Kehittämistyöt tehdään yleisimmin organisaatioille ja yrityksille, eivätkä ongelmat ole siten aina yksiselitteisiä. Tutkittavaa ongelmaa on mahdollista lähestyä esimerkiksi taloudellisista, oikeudellisista tai johtamisen ja henkilöstön näkökulmasta. Moninaisuus johtuu siitä, että yksittäinen ilmiö on aina osa suurempaa kokonaisuutta, johon kytkeytyy eri tahoja ja toimijoita. Ongelman ratkaisun löytyminen ei vielä takaa ongelman poistumista käytännössä. Kehittämistutkimus pyrkii poistamaan ongelman eikä vain toteamaan sen syitä ja ratkaisuehdotuksia. Koska kehittämistyön kohteena oleva organisaatio on kokonaisuus, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen ei ongelman poistaminen ole pelkkä tekninen toimenpide. Ihmisten huomioiminen muutoksessa on edellytys onnistumiselle. (Kananen 2015, 13.) Tämä kehittämistutkimus on toteutettu henkilöstön näkökulmasta, koska he toteuttavat varhaiskasvatusta ja heillä on myös vastuu

kasvatusyhteistyöstä. Näin ollen heillä tulee olla osaamista sekä työvälineitä työn ja kasvatusyhteistyön kehittämiseen.

Kehittämistutkimus on joukko erilaisia tutkimusmenetelmiä, joita sovelletaan tutkimusongelman ja kehittämiskohteen tarpeen mukaan, esimerkiksi yhdistäen sekä laadullisia että määrällisiä tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmiä. Tärkeintä on löytää ne menetelmät, jotka ovat tutkittavan ilmiön kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaiset. (Kananen 2015, 33.) Tämän opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus koostuu kahdesta osasta: ensimmäinen osa on laadullisiin tutkimusmenetelmiin perustuva alkukartoituskysely ja toinen osa on arviointikysely, joka on luonteeltaan lähempänä määrällistä tutkimusta. Molemmat kyselyt toteutettiin Webropol-sivustolla.

Toikon ja Rantasen (2009, 89–90) mukaan kehittämistoiminta rakentuu eri toimijoiden sitoutumiseen ja osallisuuteen. Myös kehittäjä osallistuu konkreettiseen toimintaan, eikä ainoastaan toimi ulkopuolisen asiantuntijan roolissa. Pyrkimyksenä on saada aikaan aito dialogi käytännön toimijoiden kanssa niin, että myös käytännön toimijat osallistuvat kehittämiseen. Tavoitteena on, että tutkimustiedon, tutkimusmenetelmien ja -asetelmien hyödyntäminen sekä kehittämistoiminnan toteutukseen liittyvien ilmiöiden käsitteellistäminen voivat auttaa kehittämistoiminnan toteutusta. Tutkimuksellisuus edistää myös toiminnan tulosten käyttökelpoisuutta ja siirrettävyyttä. Tässä opinnäytetyössä tutkija osallistui säännöllisesti varhaiskasvatustyöryhmän palavereihin osallistuen konkreettiseen kehittämistyöhön yhdessä muiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Kehittämistutkimus eteni Kananen (2015) mallia mukaillen.

KUVIO 4. Kehittämisprosessin vaiheet Kanasta (2015) mukaillen

5.2 Nykytilan kartoitus ja varhaiskasvatusoppaan suunnittelu

Nykytilan kartoitusvaiheessa kehittämistarve syntyi varhaiskasvatuksen valtakunnallisesta uudistuksesta, toimeksiantajan toiveesta sekä tutkijan omasta kiinnostuksesta työn kehittämiseen. Parrilan ja Fonsénin (2016) mukaan eri tasojen varhaiskasvatussuunnitelmien aktiivinen käyttö on jäänyt kunnissa ja kaupungeissa vähäiseksi, eivätkä läheskään kaikki varhaiskasvattajat ole koskaan lukeneet uudistunutta varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjaa. Mikäli muutoksia ei tuoda osaksi

arkea, ei niitä myöskään sisäistetä. Varhaiskasvatustutkimuslaki (540/2018) ja valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) uudistuivat ja niiden pohjalta luotiin myös Siilinjärven kunnalle paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.

Suunnitteluvaiheessa tutkija osallistui toukokuussa 2018 Siilinjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelmatyöryhmän tapaamiseen, jossa sovittiin kehittämisprosessin käytännön toteutuksesta. Sovittiin aikatauluista sekä toiveista sisällön ja ulkoasun suhteen. Toiveena oli, että varhaiskasvatusta tulisi tuote, joka avaa valtakunnallisen varhaiskasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä sekä niiden konkreettista toteuttamista paikallistasolla. Varhaiskasvatuksen henkilöstö voisi hyödyntää opasta työssään sekä huoltajien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä. Lisäksi sovittiin, että valmis varhaiskasvatusopas julkaistaan kunnan internetsivuilla sen näkyvyyden lisäämiseksi.

Nykytilan kartoitusvaiheessa perehdyttiin valmiiseen materiaaliin koskien varhaiskasvatuksen uudistuksia sekä haluttiin kerätä tietoa siitä, millaista varhaiskasvatus on Siilinjärven kunnassa. Kysely eli survey-tutkimus on yksi tapa kerätä tutkimusaineistoa. Sillä tarkoitetaan sellaisia kyselyyn, havainnoinnin ja haastattelun muotoja, joissa aineistoa kerätään standardoidusti ja jossa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. Standardoituus tarkoittaa, että asioita kysytään kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 193.) Kyselytutkimuksen etuna pidetään sitä, että sen avulla on mahdollista kerätä laaja tutkimusaineisto: tutkimukseen voidaan saada useita henkilöitä ja kysyä monia asioita. Se on menetelmänä tehokas, koska se säästää tutkijan aikaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195).

Alkukartoituskysely oli luonteeltaan kvalitatiivinen aineistonkeruu. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kokonaisvaltaisesti tutkittavan ilmiön laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä. Sitä voidaan toteuttaa monella erilaisella menetelmällä, kuten haastatteluilla tai havainnoinneilla. Yhteisenä piirteenä laadullisissa tutkimusmenetelmissä korostuu muun muassa ilmiön esiintymisympäristöön ja taustaan, kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen, ilmaisuun ja kieleen liittyvät näkökulmat. (Hirsjärvi ym. 2009, 160–164.)

Alkukartoituskyselyn tarkoitus oli selvittää henkilöstön näkemyksiä siitä, millaista varhaiskasvatus on Siilinjärven kunnassa. Perustelu tälle tutkimusmenetelmälle on se, että haluttiin saada tietoa suoraan varhaiskasvatushenkilöstöltä, jotta tuotteen sisältö saataisiin parhaiten kuvaamaan arkea Siilinjärven varhaiskasvatuksessa sekä vastaamaan käytännön tarvetta. Sähköinen kysely takasi myös tutkimukseen osallistuvien anonymiteetin säilymisen ja siihen vastaamisen oli ajallisesti vapaampaa ja paikasta riippumatonta.

Alkukartoituskysely laadittiin Webropol-sivustolla. Kyselyssä oli puolistrukturoitu lomakehaastattelu, jossa oli kuusi avointa ja kaksi suljettua kysymystä (LIITE1). Alkukartoituskyselyn teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn ja teemat muotoiltiin teoreettisen viitekehyksen avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88; Vilka 2016, 38.) Avoimien kysymysten teemat olivat: lapsen hyvä varhaiskasvatuspäivä, lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisprosessi, arvoperusta, leikin merkitys sekä lasten ja huoltajien osallisuus.

Lapsen hyvän varhaiskasvatuspäivän käsite muodostuu erilaisten asiantuntijoiden näkemyksistä siitä, mitä sisältyy lapsen hyvään ja tulokselliseen varhaiskasvatuspäivään. Käsitteen avulla haluttiin selvittää, mikä oli tutkimukseen osallistujien näkemys aiheesta. Kysyttäessä lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisprosessista haluttiin selvittää, kuinka prosessi etenee Siilinjärven kunnassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) määrittävät raamit sille, kuinka suunnitelma laaditaan ja mitä se pitää sisällään. Varhaiskasvatusoppaaseen haluttiin saada noiden raamien lisäksi kuvattua, kuinka prosessi etenee käytännössä. Varhaiskasvatuksella on oma arvoperustansa ja sen lisäksi kyselyllä selvitettiin, kuinka varhaiskasvatuksen yleiset arvot linkittyvät paikallisiin arvoihin. Leikki ja sen merkitys on kiinnostanut varhaiskasvatuksen ja kehityopsykologian tutkijoita. Leikillä on varhaiskasvatuksessa oma tärkeä asemansa ja siksi alkukartoituskyselyssä selvitettiin, kuinka leikin merkitys näkyy varhaiskasvatuksen arjessa Siilinjärvellä. Lasten ja huoltajien osallisuus on noussut yhdeksi varhaiskasvatuksen keskeisistä kehittämiskohteista. Sen vuoksi oli selvitettävä, kuinka lapsen ja hänen huoltajiensa osallisuus näkyy varhaiskasvatuksen arjessa.

Suljetut kysymykset, joissa oli kyllä/ei vastausvaihtoehdot koskivat varhaiskasvatuslain tavoitteita sekä laaja-alaisen osaamisen sisältöjen avaamista. Kyselyn tutkimukseen osallistujille välitti sähköpostitse Siilinjärven kunnan varhaiskasvatusjohtaja 6.5.2018 ja kyselyn linkki sulkeutui 31.5.2018. Kysely välitettiin varhaiskasvatussuunnitelmatyöryhmän jäsenille, varhaiskasvatuksen esimiehille sekä erityisopettajille. Yhteensä kysely lähetettiin 19 henkilölle ja he kaikki vastasivat kyselyyn.

Kyselyn sulkeuduttua aineisto oli valmiiksi analysoitavassa muodossa Webropolin perusraportissa, joten litterointia ei tarvinnut toteuttaa erikseen. Valmiin raportin etu on myös siinä, että aineisto säilyy luotettavasti alkuperäisessä muodossaan. Raportti tulostettiin ja analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita soveltaen.

Kanasen (2015) mukaan pienet aineistot voidaan analysoida perehtymällä niihin useita kertoja ja pyrkimällä löytämään, mitä aineistot viestittävät. Ensimmäisessä vaiheessa aineistoon tutustuttiin huolellisesti lukemalla se läpi useita kertoja. Koska vastauksia oli rajallinen ja kyselyyn vastanneet olivat varhaiskasvatuksen ammattilaisia, alkoi aineistosta jo ensimmäisillä lukukerroilla nousta esiin selkeitä teemoja. Aineistolähtöinen analyysi voidaan kuvata kolmivaiheiseksi prosessiksi: 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Redusointi eli pelkistäminen tapahtui siten, että aineistosta karsittiin tutkimukselle epäolennainen pois. Tutkimusaineistosta etsittiin tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja ja samaa kuvaavat ilmaisut alleviivattiin samalla värillä ja näin saatiin eroteltua erilaiset ilmiöt kuvaamalla niitä eri väreillä. Pelkistetyt ilmaukset listattiin datasta mitään kadottamatta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 122.)

Pelkistämisen jälkeen aineisto klusteroitiin eli ryhmiteltiin. Aineistosta koodatut alkuperäisilmaisut käytiin läpi ja niistä etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmiteltiin ja yhdistettiin eri luokiksi, ja niistä muodostuivat alaluokat, jotka ni-

mettiin sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokittelussa aineisto tiivistyi, koska yksittäiset tekijät yhdistettiin yleisimpiin käsitteisiin. Klusteroinnissa rakentui pohja tutkimuksen perusrakenteelle ja siinä tehtiin alustavia kuvauksia tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Abstarhointi- eli käsitteellistäminen tapahtui niin, että erotettiin tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja muodostettiin siitä teoreettisia käsitteitä. Prosessissa huolehdittiin siitä, että aineistossa säilyy polku alkuperäisdataan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 125.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteitä yhdistelemällä saadaan vastaus tutkimustehtävään. Siinä edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Tuomen & Sarajärven (2002) mukaan tätä voidaan kuvata prosessiksi, jossa tutkija rakentaa muodostamien käsitteidensä avulla kuvauksen tutkimuskohteesta. Teoriaa ja johtopäätöksiä verrataan koko ajan tutkimusaineistoon uutta teoriaa muodostettaessa. Abstrahoinnissa empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin ja tuloksista muodostuu malli, käsitejärjestelmä, käsitteet tai aineistoa kuvaavat teemat. Sisällönanalyysillä tavoitellaan tiivistettyä kuvaa tutkittavasta ilmiöstä. Tässä kehittämistutkimuksessa aineiston analysoinnin tuloksia hyödynnettiin tuotteen sisällön tuottamisessa.

Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka	Yläluokka
Aikuinen pysähtyy lapsen äärelle, kun lapsella on asiaa Lapsi kuullaan ja nähdään Aikuinen vastaa lasten kontakteihin	Aikuisten läsnäolo	Lapsen osallisuus
Lapsen mielenkiinnon kohteita hyödynnetään toiminnan suunnittelussa Lapset saavat vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen Askartelut ym. toiminta perustuu ja lähtee lasten ideoista	Lasten mielipiteiden huomioiminen	
Lapset saavat valita leikit, lelut ja kaverit Lapsi saa tehdä päivittäin pieniä tai isoja valintoja Lapsen annetaan valita eri vaihtoehtoja	Valintojen teko	
Harjoitellaan äänestämistä Demokratia ja äänestäminen osa arkea Lasten palaverit ja kokoukset	Äänestäminen	

KUVIO 5. Esimerkki aineiston luokittelusta

5.3 Alkukartoituskyselyn tulokset ja niiden hyödyntäminen varhaiskasvatusoppaan toteutuksessa

Kehittämisen prosessin toteutusvaiheessa hyödynnettiin alkukartoituskyselyn tuloksia ja niitä täydensivät olemassa olevat dokumentit: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016), Varhaiskasvatuslaki (540/2018) sekä Siilinjärven paikallinen toimintasuunnitelma. Ensimmäinen teema oli Lapsen hyvä varhaiskasvuspäivä. Varhaiskasvatus on käsitteenä laaja ja sisältää monimuotoisia tavoitteita ja erilaisia sisältöjä. Tässä teemassa haettiin vastausta siihen, mitä konkreettisia asioita siilinjärveläisten varhaiskasvattajien mukaan kuuluu lapsen hyvään varhaiskasvuspäivään. Kerätystä aineistosta voitiin muodostaa neljä eri kategoriaa: turvallisuus, myönteinen kohtaaminen, leikki ja lapsen osallisuus. Tuloksia hyödynnettiin muodostamalla niistä resepti lapsen hyvään päivään, joka on yksi osa varhaiskasvatusopasta. Pelkistettyjä ilmauksia käytettiin avaamaan käsitteitä laajemmin, esimerkiksi käsite turvallisuus sisältää sylittelyä, lohdun ja hellyyden antamista, huomiointia ja läheisyyttä.

”Päivässä on sopivassa suhteessa ohjattua toimintaa, leikkiä, lepoa, ravintoa, perusturvallista yhdessäoloa, hellyyttä ja huomioita, riittävästi syliä.”

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) ja Varhaiskasvatuslaki 540/2018 määrittelevät, että jokaiselle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Alkukartoituskyselyssä haluttiin saada tietoa siitä, kuinka lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman prosessi etenee Siilinjärvellä. Vastausten perusteella prosessi pystyttiin mallintamaan tuotteeseen kuvioksi (KUVIO3), joka havainnollistaa kuinka prosessi alkaa tutustumiskäynneistä kotona ja päiväkodeissa, jatkuu 2 kuukautta varhaiskasvatuspaikassa aloittamisen jälkeen käydyssä varhaiskasvatuskeskustelussa ja sen jälkeen suunnitelma päivitetään ja tavoitteet arvioidaan vähintään kerran vuodessa.

KUVIO 6. Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisprosessi

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvoperustan yleisperiaatteena ovat lapsen edun ensisijaisuus sekä kansainväliset sopimukset lasten oikeuksista. Siilinjärven varhaiskasvatuksen arvoperustaa kysyttäessä vastauksista nousivat kunnan arvot, jotka linkittyivät varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin sekä paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa huoltajien kyselyissä nousseisiin arvoihin. Suunnitteluvaiheessa varhaiskasvatusoppaaseen tehtiin kokeilu, jossa niistä laadittiin yhteinen koonti, mutta rakenne ei vastannut toimeksiantajan toiveita, joten valmiiseen tuotteeseen päädyttiin listamaan valtakunnallisen varhaiskasvatuksen arvot: lapsen etu, lapsen oikeus voida hyvin ja saada osakseen huolenpitoa ja suojelua, lapsen kokemus siitä, että hänet ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon sekä lapsi saa osakseen tasa-arvoista kohtelua ja tulee hyväksytyksi omana itsenään.

Leikki ja sen merkitys lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen nousee esille sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) että erilaisissa tutkimusaineistoissa. Kysyttäessä leikin merkityksen näkymisestä varhaiskasvatuksen arjessa esille nousi aikuisen rooli leikissä, leikin mahdollistaminen, vuorovaikutus ja ystävyyssuhteet sekä leikin kautta oppiminen. Tuloksia hyödynnettiin kuvaamalla, kuinka leikki näkyy varhaiskasvatuksen arjessa ja mikä on aikuisen rooli leikissä.

”Leikille varataan riittävästi aikaa päivittäin. Lapsille annetaan mahdollisuus pitkäkestoiseen leikkiin ja leikkirauhaa vaalitaan. Aikuinen on leikissä mukana/tukena, suorasti ja epäsuorasti.”

”Lapsilla on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa.”

”Leikin havainnointi, dokumentointi ja kehittäminen huomioitu koko kunnan tasolla.”

Lapsen osallisuus on noussut viime vuosina voimakkaasti esille varhaiskasvatuksessa, ja se on yksi valtakunnallisista painopisteistä. Kyselyn aineistossa lapsen osallisuus näkyi vastaajien mukaan arjessa lapsen kuulemisena, lapsen mielipiteiden huomioimisena toiminnan suunnittelussa, lapsen mahdollisuutena tehdä valintoja sekä esimerkiksi yhteisistä asioista äänestämällä.

”Lasta kuullaan ja otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun. Lapsen toimintaehdotuksia ja ideoita pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan.”

”Lapsen osallisuus on perustana varhaiskasvatukselle, lapsi saa tehdä päivittäin pieniä tai isoja valintoja oman päivän ja arjen kulkuun.”

Myös huoltajien osallisuus nousee uudessa varhaiskasvatuksessa entistä enemmän esille, ja henkilöstön tulee taata heille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatuksen toimintaan. Kyselyn perusteella Siilinjärvellä vanhempien osallisuuden näkyminen arjessa voitiin jaotella neljään kategoriaan: toiveet, keskustelu, tapahtumat sekä kyselyt. Toiveilla tarkoitetaan sitä, että vanhemmilta kysytään säännöllisesti toiveita ja palautetta ne kuullaan ja huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. Keskustelu sisältää esimerkiksi päivittäiset kohtaamiset sekä varhaiskasvatuskeskustelut. Tapahtumakategorian alle nousivat erilaiset varhaiskasvatuksen järjestämät tapahtumat kuten vanhempainillat,

juhlat sekä erilaiset toiminnalliset tapahtumat. Kyselyiden alle listattiin myös äänestykset ja vierailut, jotka olivat vastaajien mukaan vanhemmille tarjottavia vaikutusmahdollisuuksia.

”Vanhempien kanssa käydään avointa keskustelua päivittäin.”

”Vanhemmat saavat esittää omia toiveitaan läpi toimintakauden. Vanhempien kanssa järjestetään myös yhteisiä retkipäiviä ynnä muuta niin että he pääsevät osallistumaan toimintaan.”

Kaksi viimeistä kysymystä olivat suljettuja ja niissä oli ainoastaan kyllä/ei vastausvaihtoehdot. Kysymyksillä haluttiin selvittää, tulisiko vastaajien mielestä varhaiskasvatuslain määrittelemät tavoitteet liittää varhaiskasvatusoppaaseen ja tulisiko laaja-alaisen osaamisen sisällöt avata siihen. 89,47% vastasi kyllä ja 10,53% vastasi ei molempiin kysymyksiin. Näin ollen valmiiseen tuotteeseen on kuvattu varhaiskasvatuksen tavoitteita ja avattu laaja-alaisen osaamisen käsitettä ja sisältöä.

Varhaiskasvatusoppaan ensimmäinen osio on nimeltään kokonaisvaltainen varhaiskasvatus. Se on kuvaus kasvatuksen, hoidon ja opetuksen muodostamasta kokonaisuudesta, jossa painottuu pedagogiikka. Kasvatuksen, opetuksen ja hoidon sisältöjä on avattu konkretian tasolle ja osioon on myös lisätty päivittäiset rutiinit sekä niiden merkitys lapsen varhaiskasvatuspäivään. Toinen osio kuvaa Varhaiskasvatuslain (540/2018) tavoitteita niin, että lain sisältö on muokattu lukijaystävällisempään muotoon kuitenkin mitään siitä pois jättämättä. Kolmas osio on Siilinjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. Siinä on avattu suunnitelman merkitystä sekä asiakirjan laatimisen periaatteita.

Laaja-alainen osaaminen on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2016) nouseva käsite. Sen sisältöalueet ovat: ajattelu ja oppiminen, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja viestintäteknologian osaaminen, osallistuminen ja vaikuttaminen sekä kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu. Kaikki osa-alueet on avattu varhaiskasvatusoppaaseen niin, että lukijalle välittyy kuva siitä, mitä ne käytännön tasolle eli lapsen arkeen vietyinä sisältävät. Myös oppimisen alueet: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, kasvan, liikun ja kehityn sekä tutkin ja toimin ympäristössäni on varhaiskasvatusoppaassa avattu yksi osa-alue kerrallaan.

Toimeksiantajan toiveesta varhaiskasvatusoppaaseen lisättiin myös osio nimeltään: Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Siihen on kirjattu tiivistetysti Siilinjärven toteutettavan esiopetuksen sisällöt ja tavoitteet. Lisäksi varhaiskasvatusoppaan lopusta löytyy osio, johon on koottu huoltajille hyödyllisiä linkkejä ja viimeisestä osiosta löytyvät tiedot kehittämisprosessissa mukana olleista tahoista.

Varhaiskasvatusopas on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä Siilinjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelmatyöryhmän kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmatyöryhmä kokoontui toteutusvaiheessa kaksi kertaa, 16. syyskuuta 2018 sekä 21. marraskuuta 2018. Valmis varhaiskasvatusopas on nimeltään Siilinjärven kunnan Valloittava Varhaiskasvatus. Tuotteen nimi on syntynyt ajatuksesta, että varhaiskasvatus kaikkine ulottuvuuksineen ja Siilinjärven paikallisine näkemyksineen on yksinkertaisesti valloittavaa.

Tuotteen on kuvittanut Silja Ruokokoski, jonka tekemät piirroksot on skannaamisen jälkeen muokattu GIMP2 kuvanmuokkausohjelmistoa käyttäen niin, että ne saatiin sovitettua taustan ja tekstin kanssa yhteensopiviksi. Lopulliseen muotoonsa varhaiskasvatusopas on muokattu Microsoft Officeen PowerPoint -ohjelmalla, joka tallennettiin Siilinjärven kunnan sivuille PDF-tiedostona. Kyseisen ohjelman ja tallennustavan käyttö koettiin perustelluksi, koska se on laajalti käytössä, joten se on sähköisesti vaivatonta avata millä tahansa laitteella, jotta se on niin huoltajien kuin varhaiskasvatushenkilöstön saatavilla ajasta ja paikasta riippumatta. Lisäksi se on helppo päivittää tarvittaessa. Näkyvyyden lisäämiseksi se julkaistiin kunnan internetsivujen lisäksi huoltajille joulukuussa 2018 myös TietoEdu:ssa, joka on sähköinen sovellus Siilinjärven kunnan varhaiskasvatuksen sekä lasten huoltajien väliseen viestintään.

Varhaiskasvatusopas on uudenlainen väline Siilinjärven varhaiskasvatushenkilöstön työn kehittämiseen sekä huoltajien väliseen kasvatusyhteistyöhön. Sitä voidaan hyödyntää sekä varhaiskasvatushenkilöstön omaan työhön kuten toiminnan suunnitteluun ja opiskelijoiden perehdytykseen, että asiakasprosessin eri vaiheissa kuten varhaiskasvatuksen esittelyssä sekä vanhempainilloissa. Tuote sisältää valtakunnallisen sekä Siilinjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden keskeisimmät osa-alueet ja painotukset selkeästi, tiivistetysti ja visuaalisesti. Valmis opas löytyy Siilinjärven kunnan internetsivuilta: <https://www.siilinjarvi.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/> sekä painettuna versiona kunnan varhaiskasvatushenkilöstön käytöstä.

5.4 Arviointikyselyn laadinta ja aineistonkeruu

Kehittämistutkimus pyrkii muutokseen ja tuottamaan toimivia käytännön ratkaisuja. (Kananen 2015, 33.) Arviointivaiheessa haluttiin selvittää henkilöstön mielipiteitä varhaiskasvatusoppaan hyödynnettävyydestä ja varmistua siitä, että tuote on käyttökelpoinen. Arviointi toteutettiin kyselylomakkeella ja kyseisen aineistonkeruumenetelmän käyttö koettiin perustelluksi, koska kysely välitettiin suurelle vastaajajoukolle. Vehkalahden (2008, 11) mukaan kysely on tärkeä tapa kerätä tietoa ja tarkastella sitä muun muassa erilaisista yhteiskunnan ilmiöistä, toiminnasta, mielipiteistä, asenteista ja arvoista.

Arviointivaiheessa varhaiskasvatushenkilöstölle laadittiin standardoitu Webropol -kysely, jossa hyödynnettiin Likert asteikkoa, eli niin kutsuttua asenneasteikkoa, jossa vastaajalle esitetään väittämiä ja hän valitsee vaihtoehdoista sen, joka parhaiten kuvaa hänen käsitystään asiasta. (Heikkilä 2014). Esimerkiksi: Opas on mielestäni helppolukuinen 1= Täysin eri mieltä, 2= jokseenkin eri mieltä, 3= en samaa enkä eri mieltä, 4= jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä. Väittämien numeroinnit sekä niiden sisällöt on laadittu yleisesti käytetyn asteikon mukaan, koska se on tänä päivänä useille ihmisille tuttu esimerkiksi erilaisista asiakaspalautekyselyistä.

Muuttujien valinta kyselylomakkeessa tulee aina perustella valittuun viitekehykseen sekä tutkimuksen tavoitteisiin peilaten. Arviointikyselyssä oli yhteensä 15 väittämää, jotka oli jaoteltu kolmeen eri kategoriaan: ulkoasu ja sisältö, hyödynnettävyys omassa työssä sekä hyödynnettävyys huoltajien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä. Ensimmäisen kategorian väittämät on laadittu vastaamaan,

onko varhaiskasvatusopas ulkoasultaan ja sisällöltään vastaajien mielestä onnistunut. Toinen kategoria eli tuotteen hyödynnettävyys omassa työssä sisältää kuusi muuttujaa, joiden tarkoituksena oli selvittää henkilöstön mielipiteitä varhaiskasvatusoppaan hyödynnettävyydestä työn eri osa-alueilla: oman ammatillisuuden kehittäminen, toiminnan suunnittelu, toteuttaminen, arviointi ja kehittäminen, yksikön/ryhmän sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen sekä opiskelijoiden perehdyttäminen.

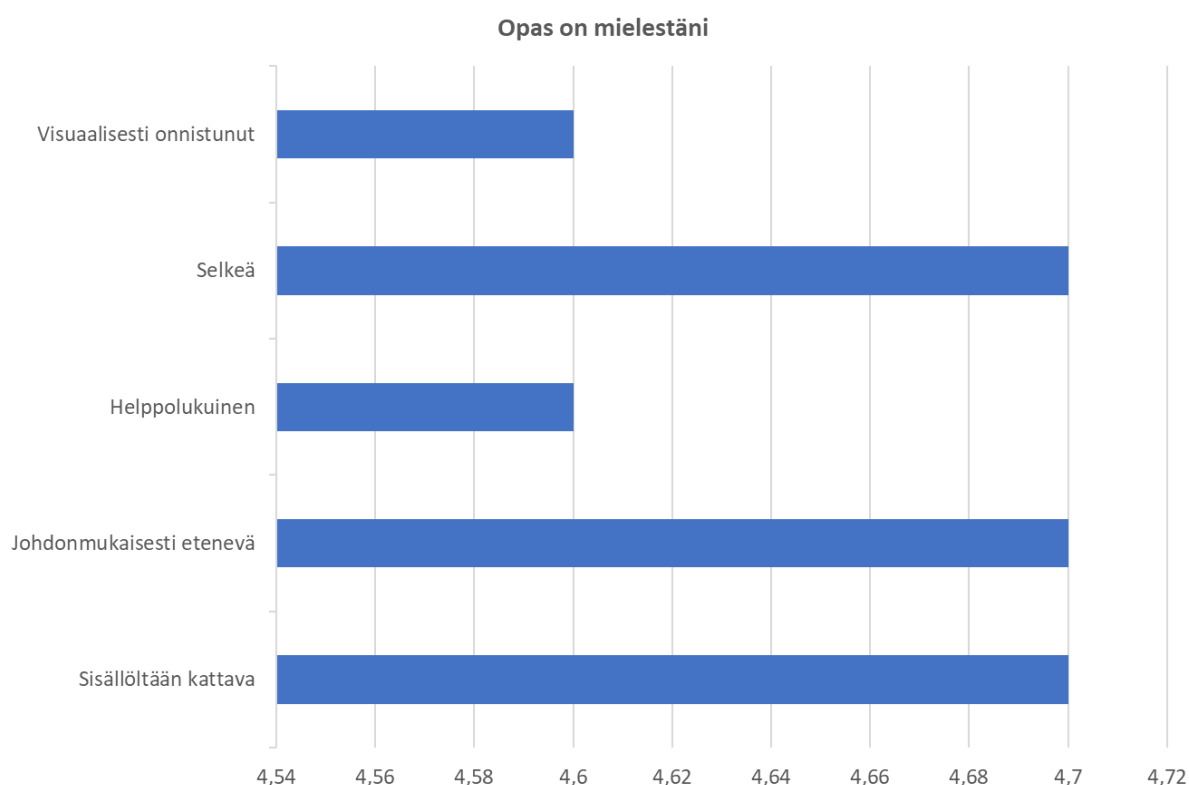
Tuotteen hyödynnettävyys huoltajien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä muodosti alkukartoituskyselyn kolmannen kategorian. Muuttujat on laadittu sen perusteella, mitä keskeisiä yhteistyön muotoja teoriasta sekä alkukartoituskyselystä nousi. Kyselyn muuttujiksi valikoitui varhaiskasvatusoppaan hyödynnettävyys uuden perheen perehdyttämisessä, varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa, vanhempainilloissa sekä toiminnan esittelemisessä.

Tutkimustyöhön liittyy aina myös riskejä, joihin tutkijan tulee varautua. Yksi kyselylomakkeiden riskeistä on toimivuus. Kyselyt tulee saada selkeiksi ja ymmärrettäviksi. Hyvin laadittu kyselylomake on keskeistä tutkimuksen onnistumisen kannalta. (Vastamäki 2015, 127.) Kyselylomakkeen laadinnassa on erittäin tärkeää, että tutkija tuntee tutkittavan kohderyhmän. Tuntemalla kohderyhmän tutkija voi varmistaa, että teoreettiset käsitteet ovat siirtyneet empiiriselle tasolle tutkittavalle ymmärrettävällä tavalla. (Vilka 2016, 102.) Tässä tutkimuksessa tutkija työskentelee itse varhaiskasvatuksessa, joten kohderyhmä oli ennalta tuttu ja tutkimukseen osallistujien tiedettiin ymmärtävän käsitteet. Toimivuuteen voidaan vaikuttaa kyselyiden huolellisella laadinnalla ja testauksella. Tässä työssä kyselylomakkeen selkeys ja kattavuus tutkittavaan ilmiöön nähden haluttiin varmistaa testaamalla tuotetta ja kyselyä henkilöllä, joka työskentelee varhaiskasvatuksen opettajana sekä lähettämällä se ohjaavalle opettajalle.

Kyselyllä haluttiin saada mahdollisimman kattavasti tietoa siitä, millaisena Siilinjärven kunnan varhaiskasvattajat kokivat tuotteen. Heille jaettiin sähköpostitse linkki Webropol kyselyyn, ja siinä pyydettiin vastaamaan tuotteen ulkoasua, sisältöä ja käytettävyyttä arvioiviin kysymyksiin. Kyseessä oli kokonaistutkimus, jossa tutkitaan jokainen perusjoukon eli populaation jäsen. (Heikkilä 2014.) Kysely välitettiin 379 henkilölle. Vastausaika oli 10.12-31.12.2018 jonka jälkeen kyselyn linkki sulkeutui. Kyselyyn vastanneita oli 44, ja sen alhaisen vastausprosentin vuoksi vastausaikaa jatkettiin ajalle 7-31.1. Kyselyn sulkeuduttua vastanneita oli 70 ja vastausprosentti 18,47.

5.5 Varhaiskasvatusoppaan arviointikyselyn tulokset

Hirsjärven & Hurmeen (2014, 37) mukaan kyselylomakkeiden suurin etu on aineiston käsittelyssä, koska lomakkeet voidaan käsitellä ja saada tilastolliseen analyysiin nopeasti. Arviointikyselyn sulkeututtua sen tulokset tallentuivat suoraan Webropoliin. Ohjelma antaa valmiin perusraportin, jossa tulokset on ilmaistu määrällisesti niin, että niistä nähdään tulosten keskiarvo sekä vastausprosentit ja -jakaumat. Tulostaulukot on piirretty PowerPointilla ja niiden arvot on poimittu suoraan sähköisestä raportista. Kyselyyn vastanneiden määrä vaihtelee kysymysten mukaan 69–70 välillä. Tämä voi johtua siitä, että vastaaja ei ole jostain syystä halunnut vastata kysymykseen tai siitä, että hän on vahingossa jättänyt kysymyksiä välistä.

	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 En samaa enkä eri mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä	Yhteensä	Keskiarvo
Visuaalisesti onnistunut (kuvat, tausta)	1 1,43%	1 1,43%	0 0%	22 31,43%	46 65,71%	70	4,59
Selkeä	1 1,45%	0 0%	0 0%	16 23,19%	52 75,36%	69	4,71
Helppolukuinen	1 1,45%	0 0%	3 4,35%	15 21,74%	50 72,46%	69	4,64
Johdonmukaisesti etenevä	1 1,45%	0 0%	0 0%	16 23,19%	52 75,36%	69	4,71
Sisällöltään kattava	1 1,45%	0 0%	0 0%	18 26,09%	50 72,46%	69	4,68

Kysyttäessä tuotteen ulkoasusta ja sisällöstä vastaukset olivat johdonmukaisia ja hajontaa oli todella vähän. Ensimmäinen väittämä koski oppaan visuaalista onnistumista. 1 vastaaja oli täysin eri mieltä väittämän suhteen (1,43%) ja jokseenkin eri mieltä oli myös 1 vastaaja (1,43%). Jokseenkin samaa mieltä oli 22 vastaajaa (31,43%). Vastaajista 46 (65,71%) oli täysin samaa mieltä siitä, että opas on visuaalisesti onnistunut. Selkeä enemmistö koki varhaiskasvatusoppaan visuaalisesti onnistuneena ja tulosten keskiarvo oli 4,6.

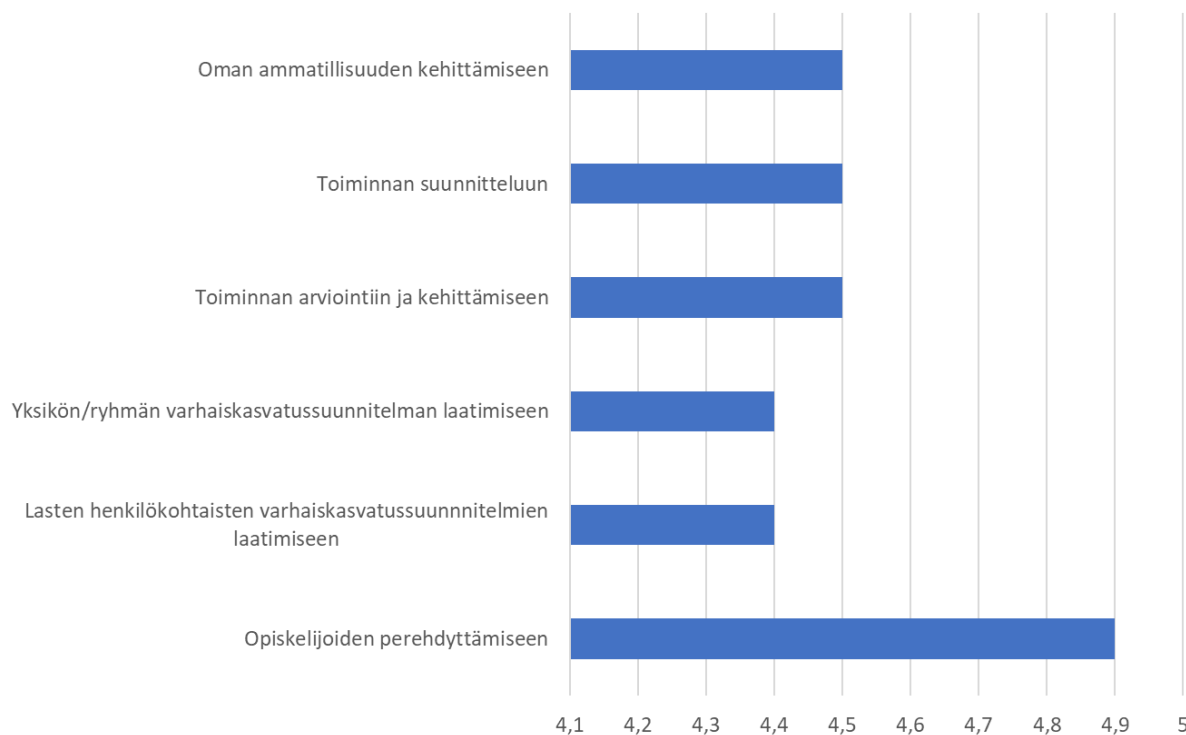
Toinen väittämistä koski oppaan selkeyttä. 1 vastaaja oli väittämästä täysin eri mieltä (1,45%). Jokseenkin samaa mieltä oli 16 vastaajaa (23,19%) ja suurin osa vastaajista, 52 (75,36%) oli täysin samaa mieltä väittämän suhteen. Tulosten mukainen keskiarvo tuotteen selkeydestä oli 4,7.

Oppaan helppolukuisuudesta oli täysin eri mieltä 1 vastaaja (1,45%). 3 vastaajaa (4,35%) ei ollut väittämästä samaa eikä eri mieltä. Jokseenkin samaa mieltä oli 15 vastaajaa (21,74%). Täysin samaa mieltä väittämästä oli 50 vastaajaa (72,46%). Vastausten keskiarvo oli helppolukuisuuden kohdalla 4,6.

Täysin eri mieltä siitä, että opas on johdonmukaisesti etenevä, oli 1 vastaaja (1,45%). Jokseenkin samaa mieltä oli 16 vastaajaa (23,19%). Täysin samaa mieltä oli vastaajista selkeä enemmistö, 52 vastaajaa (75,36%). Tuotteen johdonmukaisuuden arvioinnin tulokseksi tuli 4,7.

Sisällön kattavuutta arvioitaessa 1 vastaaja oli väittämästä täysin eri mieltä (1,45%). 50 vastaajaa (72,46%) koki olevansa väittämästä täysin samaa mieltä ja 18 vastaajaa (26,09%) jokseenkin samaa mieltä. Vastauksien kokonaiskeskiarvo on 4,7, joten näiden vastaajien voidaan tulkita olevan hyvin tyytyväisiä tuotteen ulkoasuun ja sisältöön niiltä osin, kun kyselyllä sitä selvitettiin.

Voin hyödyntää opasta työssäni

	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 En samaa enkä eri mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä	6 En osaa sanoa/ ei koske minua	Yhteensä	Keskiarvo
Oman ammatillisuuden kehittämiseen	1 1,43%	1 1,43%	5 7,14%	24 34,28%	36 51,43%	3 4,29%	70	4,46
Toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen	1 1,45%	1 1,45%	4 5,8%	25 36,23%	35 50,72%	3 4,35%	69	4,46
Toiminnan arviointiin ja kehittämiseen	1 1,43%	1 1,43%	7 10%	20 28,57%	38 54,28%	3 4,29%	70	4,46
Yksikön/ryhmän toimintasuunnitelman laatimiseen	2 2,86%	1 1,43%	5 7,14%	26 37,14%	28 40%	8 11,43%	70	4,44
Lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen	3 4,28%	1 1,43%	9 12,86%	21 30%	26 37,14%	10 14,29%	70	4,37
Opiskelijoiden perehdyttämiseen	1 1,45%	0 0%	0 0%	8 11,59%	53 76,81%	7 10,15%	69	4,93

Arviointikyselyn toisessa osiossa vastaajia pyydettiin arvioimaan oppaan hyödynnettävyyttä omassa työssä. Tässä osiossa vastausvaihtoehdoissa on kuudes vastausvaihtoehto: En osaa sanoa/ ei koske minua. Perustelu tälle vastausvaihtoehdolle on se, että tehtäväkuvasta ja työympäristöstä riippuen kaikki vastaajat eivät osallistu esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen tai opiskelijoiden perehdyttämiseen. Tuotteen hyödynnettävyys omassa työssä sai keskiarvon 4,5.

Oman ammatillisuuden kehittämisestä kysyttäessä yksi vastaaja (1,43%) oli väittämän kanssa täysin eri mieltä ja yksi vastaaja (1,43%) jokseenkin eri mieltä. Ei samaa eikä eri mieltä oli 5 vastaajaa (7,14%). Jokseenkin samaa mieltä väittämästä oli 24 (34,28%) ja täysin samaa mieltä 36 vastaajaa (51,43%). En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 3 vastaajaa (4,29%).

Arvioitaessa tuotteen hyödynnettävyyttä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa oli yksi vastaaja (1,45%) väitteestä täysin eri mieltä ja yksi vastaaja (1,45%) jokseenkin eri mieltä. Ei samaa eikä eri mieltä oli 4 vastaajaa (5,8%). Jokseenkin samaa mieltä väittämästä oli 25 (36,23%) ja täysin samaa mieltä 35 (50,72%) vastaajaa. En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 3 vastaajaa (4,35%).

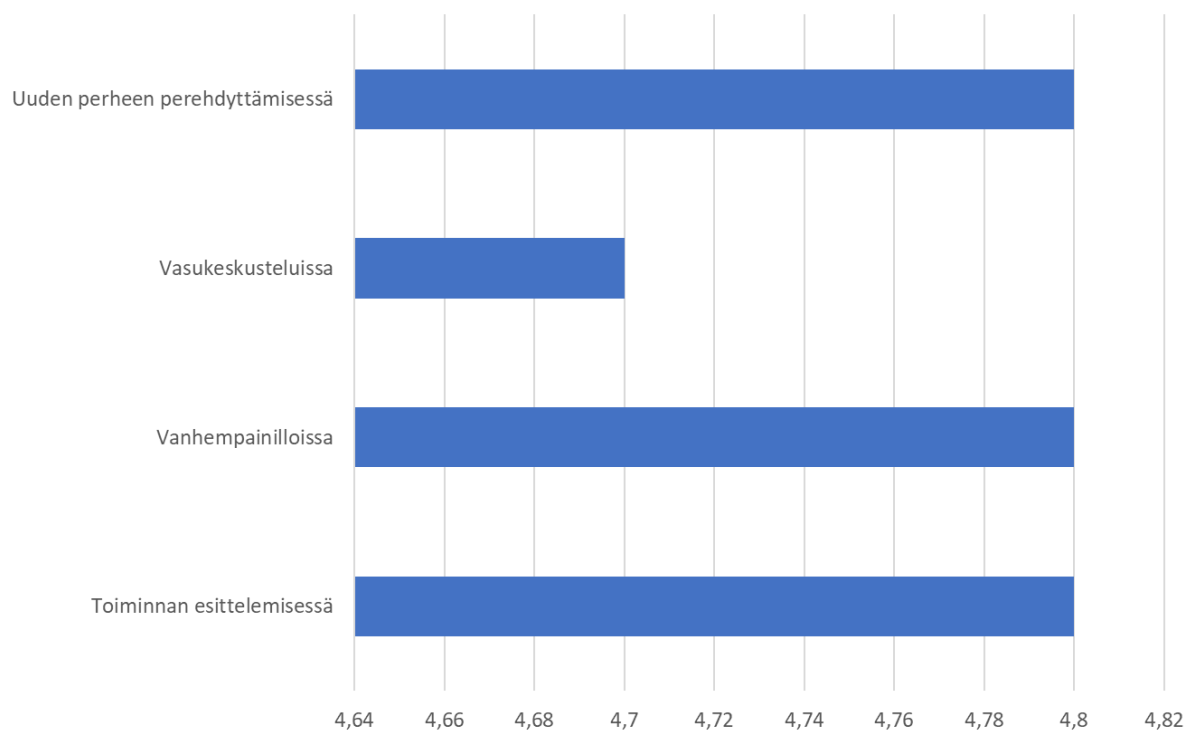
Tuotteen hyödynnettävyydestä toiminnan arvioinnissa ja kehittämisessä oli täysin eri mieltä 1 vastaaja (1,43%) ja jokseenkin eri mieltä 1 vastaaja (1,43%). Ei samaa eikä eri mieltä oli 7 vastaajaa (10%). Vastaajista 20 (28,57%) koki olevansa jokseenkin samaa mieltä ja 38 vastaajaa (54,28%) täysin samaa mieltä väittämän suhteen. En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 3 vastaajaa (4,29%).

Hyödynnettävyys yksikön/ryhmän toimintasuunnitelman laatimisessa oli keskiarvoltaan 4,44. 2 vastaajaa (2,86%) oli väittämän kanssa täysin eri mieltä ja 1 vastaaja (1,43%) jokseenkin eri mieltä. Ei samaa eikä eri mieltä oli 5 vastaajaa (7,14%). Jokseenkin samaa mieltä vastaajista oli 26 (37,14%) ja täysin samaa mieltä 28 (40%). En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 8 vastaajaa (11,43%).

Oppaan hyödyntäminen lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen saavutti keskiarvon 4,37. Väitteestä täysin eri mieltä oli 3 vastaajaa (4,28%) ja jokseenkin eri mieltä yksi vastaaja (1,43%). Ei samaa eikä eri mieltä oli 9 vastaajaa (12,86%). 21 vastaajaa (30%) oli jokseenkin samaa mieltä 26 vastaajaa (37,14%) täysin samaa mieltä. En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 10 vastaajaa (14,29%).

Tässä osiossa oppaan hyödynnettävyys opiskelijoiden perehdyttämisessä oli keskiarvoltaan korkein, 4,93. 1 vastaaja oli (1,45%) oli täysin eri mieltä. Jokseenkin samaa mieltä väitteestä oli 8 vastaajaa (11,59%) ja täysin samaa mieltä 53 vastaajaa (76,81%). En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 7 vastaajaa (10,15%).

Voin hyödyntää opasta huoltajien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä

	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 En samaa enkä eri mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä	6 En osaa sanoa/ Ei koske minua	Yhteensä	Keskiarvo
Uuden perheen perehdyttämisessä	1 1,45%	1 1,45%	1 1,45%	12 17,39%	50 72,46%	4 5,8%	69	4,75
Vasukeskusteluissa	2 2,86%	1 1,43%	3 4,29%	18 25,71%	34 48,57%	12 17,14%	70	4,67
Vanhempainilloissa	1 1,45%	1 1,45%	1 1,45%	13 18,84%	48 69,56%	5 7,25%	69	4,75
Toiminnan esittelemisessä	1 1,43%	1 1,43%	0 0%	12 17,14%	51 72,86%	5 7,14%	70	4,8

Kolmannen osion väittämä oli: Voin hyödyntää opasta huoltajien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä. Tässäkin osiossa oli myös kuudes vastausvaihtoehto: en osaa sanoa/ei koske minua. Perustelu tälle vastausvaihtoehdolle on se, että kaikki vastaajat eivät välttämättä osallistu/koe osallistuvansa eri kasvatusyhteistyön osa-alueisiin. Tuloksissa hyödynnettävyys huoltajien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä saavutti keskiarvon 4,7.

Väitteestä, joka koski oppaan hyödynnettävyyttä uuden perheen perehdyttämisessä oli täysin eri mieltä 1 vastaaja (1,45%), jokseenkin eri mieltä 1 vastaaja (1,45%) ja ei samaa eikä eri mieltä 1 vastaaja (1,45%). Jokseenkin samaa mieltä oli 12 vastaajaa (17,39%) ja täysin samaa mieltä 50 vastaajaa (72,46%). En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 4 vastaajaa (5,8%).

Oppaan hyödynnettävyys vasukeskusteluissa väittämän suhteen 2 vastaajaa (2,86%) oli täysin eri mieltä, 1 vastaaja jokseenkin eri mieltä (1,43%) ja 3 vastaajaa (4,29%) ei samaa eikä eri mieltä. Jokseenkin samaa mieltä väittämästä oli 18 vastaajaa (25,71%) ja täysin samaa mieltä 34 vastaajaa (48,57%). En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 12 vastaajaa (17,14%).

1 vastaaja (1,45%) oli täysin eri mieltä oppaan hyödynnettävyydestä vanhempainilloissa. 1 vastaaja (1,45%) oli jokseenkin eri mieltä ja 1 vastaaja ei samaa eikä eri mieltä (1,45%). 13 vastaajaa (18,84%) oli jokseenkin samaa mieltä ja 48 vastaajaa (69,56%) täysin samaa mieltä väitteestä. En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 5 vastaajaa (7,25%).

Väittämään oppaan hyödynnettävyydestä toiminnan esittelemisessä oli 1 vastaaja (1,43%) kokenut olevansa täysin eri mieltä ja 1 vastaaja (1,43%) jokseenkin eri mieltä. Jokseenkin samaa mieltä oli 12 vastaajaa (17,14%) ja täysin samaa mieltä 51 vastaajaa (72,86%). En osaa sanoa/ei koske minua vaihtoehdon oli valinnut 5 vastaajaa (7,14%). Vastausten keskiarvo oppaan hyödynnettävyydessä toiminnan esittelemisen suhteen oli 4,8.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän kehittämistyön teoreettinen viitekehys muodostuu lähteistä, jotka avaavat nykyaikaista varhaiskasvatusta ja sen merkitystä ja vaikuttavuutta sekä yksittäisen lapsen että yhteiskunnan tasolla. Lähteitä on käytetty tarkoituksenmukaisesti osoittamaan se, mitä aiheesta jo tiedetään. Suomalaisen varhaiskasvatuksen laajamittaiset uudistukset ovat verrattain tuoreita, joten niistä on toistaiseksi olemassa melko vähän tutkittua tietoa. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen arvioinnista ja kehittämisestä säädetään Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja sitä on tutkittu laajemmin ainoastaan Kansallisen arviointikeskuksen (KARVI) toimesta.

Varhaiskasvatus on noussut kansainvälisen huomion kohteeksi ja sen vaikuttavuus ja merkityksellisyys nousee vahvasti esille eri maissa. Kehittäminen ja säännöllinen arviointi vahvistavat varhaiskasvatuksen laatua. Siilinjärven kunnan paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma julkaistiin 20.6.2017 ja sen tarkoitus on tukea varhaiskasvatuksen pedagogisia rakenteita sekä kehittää käytännön pedagogisia toimintamalleja. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on myös olennainen osa tämän kehittämistutkimuksen tuotetta eli varhaiskasvatusopasta. Valtakunnallista varhaiskasvatuksen linjausta täydentävät paikallinen näkökulma myös alkukartoituskyselyn tulosten hyödyntämisessä sekä varhaiskasvatussuunnitelmatyöryhmän osallisuus tuotteen laadinnassa.

Alkukartoituskyselyn tuloksista voidaan päätellä, että varhaiskasvatuksen esimiehillä sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajilla on yhtenäinen näkemys paikallisesta varhaiskasvatuksesta niiltä osin, joita alkukartoituskyselyssä selvitettiin. Varhaiskasvatuksen esimiehet toteuttavat pedagogista johtamista omissa yksiköissään, joten palvelun laadun ja tasapuolisuuden kannalta on tärkeää, että heillä on yhtenäinen linja pedagogiikan toteuttamisen suhteen. (Mikkola & Nivalainen 2009, 26.) Varhaiskasvatuksen erityisopettajat puolestaan vastaavat varhaiserityiskasvatuksessa, jossa pedagoginen osaaminen korostuu. Alkukartoituskyselyn tuloksista saatiin koottua varhaiskasvatusoppaaseen Siilinjärven kunnan varhaiskasvatuksen konkreettista arkea.

Varhaiskasvatusoppaan kehittämisvaiheet kulkivat Kanasen (2015) mallia mukaillen, ja opinnäytetyön kehittämisprosessin tuote on varhaiskasvatusopas, joka on työväline varhaiskasvatushenkilöstön omaan sekä vanhempien kanssa tehtävään kasvatussyhteistyöhön. Henkilöstön kokemukset varhaiskasvatusoppaan hyödynnettävyydestä olivat eri osa-alueiden keskiarvoja tarkasteltuna erittäin hyvät. Tästä voidaan päätellä, että tämä kehittämistutkimus oli toimeksiantajalle tarpeellinen ja siitä on hyötyä myös tulevaisuudessa. Tuloksia ei voida verrata muihin tehtyihin tutkimuksiin, koska varhaiskasvatusopas on ensimmäinen Siilinjärven kunnassa toteutettu.

Arviointikyselyn vastausprosentti jäi valitettavan alhaiseksi. Tähän voi olla useita syitä kuten ajanpuute, sillä vaikka kyselyyn vastaaminen ei vienyt kuin muutamia minuutteja niin tuotteeseen tutustuminen vaati pidemmän perehtymisajan. Yksi kyselylomakkeiden suurimmista riskeistä on se, vastaavatko osallistujat kyselyihin. Tässä tutkimuksessa oletettiin, että vastaajilla oli riittävät tiedot ja taidot sekä motivaatio vastata kyselyyn. Mahdollinen vastaajakato on yksi suurimmista kyselyihin

liittyvistä riskeistä niiden toimivuuden lisäksi. Tässä tutkimuksessa toimivuus varmistettiin testamalla kyselyä etukäteen. Vastausprosentin alhaisuuden vuoksi tuloksia ei voida pitää yleistettävänä, mutta niistä voidaan kuitenkin päätellä osittain henkilöstön näkemyksiä oppaan käytettävyydestä.

Arvioitaessa varhaiskasvatusoppaan ulkoasua sekä sisältöä vastausten keskiarvo oli 4,7. On erittäin tärkeää, että henkilöstö kokee tuotteen visuaalisesti onnistuneeksi, selkeäksi sekä helppolukuiseksi. Koska Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) on erittäin laaja ja yksityiskohtainen asiakirja, on henkilöstöllä hyvä olla työnsä tukena varhaiskasvatusopas, jonka vastaajat kokivat johdonmukaisesti eteneväksi ja sisällöltään kattavaksi.

Varhaiskasvatusoppaan hyödynnettävyys henkilöstön työssä arvioitiin keskiarvolla 4,5. Oman ammatillisuuden reflektointi ja kehittäminen sekä toiminnan suunnittelu, arviointi ja kehittäminen ovat merkityksellisiä varhaiskasvatuksen toiminnan laadukkuudelle. Henkilöstöllä tulee olla siihen välineitä ja varhaiskasvatusopas voi parhaillaan toimia työvälineenä, jonka sisältöön voi peilata oman yksikön tai lapsiryhmän toimintaa. Varhaiskasvatusoppaan hyödynnettävyys opiskelijoiden perehdyttämisessä arvioitiin korkeimmaksi 4,9 keskiarvolla. Tästä voidaan päätellä, että myös opiskelijoiden perehdytykseen kaivataan varhaiskasvatusoppaan kaltaista materiaalia, josta löytyy tiivistettynä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016), Varhaiskasvatuslain 540/2018 sekä Siilinjärven varhaiskasvatuksen ominaispiirteet.

Varhaiskasvatusoppaan tavoitteena oli tukea myös henkilöstön ja huoltajien välistä kasvatusyhteistyötä. Koska vastuu yhteistyön toteuttamisesta ja sille suotuisan kulttuurin luomisesta kuuluu henkilöstölle, oli perustelua, että tässä vaiheessa kysely on toteutettu henkilöstön näkökulmasta. Hyödynnettävyys huoltajien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä sai vastaajilta arvosanan 4,7. Uuden perheen perehdyttäminen, vanhempainillat sekä toiminnan esitleminen ovat tärkeitä yhteistyön osa-alueita ja henkilöstön tulee tehdä näkyväksi toiminnan sisällöt ja tavoitteet lasten huoltajille, jotta heillä on tarvittava tieto varhaiskasvatuksesta. Henkilöstöllä on velvollisuus tarjota huoltajille valmiudet ja mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen ja varhaiskasvatusopas on yksi väline tämän toteuttamiseen. Vasu- eli varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa henkilöstö koki myös voivansa hyödyntää varhaiskasvatusopasta. Sen avulla on mahdollista esimerkiksi selvittää joitain osa-alueita tai perustella tiettyä toimintaa. Loppupäätelmänä voidaan todeta, että kyselyyn vastanneet suhtautuivat myönteisesti varhaiskasvatusoppaaseen ja sen hyödynnettävyyteen. Mikäli henkilöstö käyttää varhaiskasvatusopasta työssään ja se saavuttaa myös lasten huoltajat, on siitä hyötyä myös toimeksiantajalle. Lisäksi toimeksiantaja voi hyödyntää tuotetta tarjoamansa palvelun eli varhaiskasvatuksen esitlemisessä.

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tässä kehittämistutkimuksessa on noudatettu tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja. Tutkimustyö on toteutettu huolellisuutta noudattaen kaikissa kehittämisprosessin vaiheissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta.) Tässä opinnäytetyössä on käytetty soveltaen laadullisia ja määrällisiä tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmiä. Ne toteutettu niille asetettujen kriteerien mukaisesti ja niiden käytöstä sekä aineistonkeruun tuloksista on raportoitu avoimuutta ja vastuullisuutta noudattaen, niin että jokainen vaihe on kirjoitettu auki mahdollisimman kattavasti ja selkeästi. Muiden alan asiantuntijoiden ja tutkijoiden teoksiin on viitattu asianmukaisesti ja huolellisuutta noudattaen ja niistä on pyritty muodostamaan tämän kehittämistutkimuksen kannalta tarkoituksenmukainen viitekehys.

Tieteellisen tiedon keskeinen tunnusmerkki on luotettavuus ja se kohdistuu tutkimusmenetelmiin, -prosessiin ja -tuloksiin. Kehittämistoiminnassa luotettavuutta mitataan ennen kaikkea tulosten käytökelpoisuudella. Sen lisäksi, että toiminnan synnyttämän tiedon tulee olla todenmukaista, sen on oltava myös hyödyllistä. Reliabiliteettia eli luotettavuutta voidaan mitata tutkimusasetelmien ja mittausten toimivuuden avulla. Toistettavuus on keskeinen tekijä luotettavuuden arvioinnissa.

Kehittämistoiminnassa luotettavuuteen liittyy erilaista problematiikkaa. Toistettavuuden vaatimus on esimerkiksi sosiaalisten prosessien kohdalla ongelmallista. Vaikka ryhmän ulkoiset olosuhteet ja tehtävänanto olisivat samanlaiset niin yhdenmukainen tulos ei ole itsestäänselvyys. Myös erilaisten kyselylomakkeiden laatiminen tapahtuu usein melko nopeasti, jolloin niiden pätevyys voi olla kyseenalainen. Näiden tekijöiden lisäksi kehittämistoimintaan liittyvät aineistot muodostuvat usein varsin suppeiksi ja sillä on myös vaikutusta, kun tarkastellaan aineiston sisäistä luotettavuutta. (Toikko & Rantanen 2009, 121–123.)

Tässä kehittämistutkimuksessa alkukartoituskysely laadittiin laadullisen tutkimuksen periaatteita noudattaen, se välitettiin 19 henkilölle ja he kaikki vastasivat kyselyyn. Tutkimuksen tulokset on avattu rehellisesti ja niiden raportoinnissa on noudatettu erityistä huolellisuutta. Webropol -sivustolla aineisto on valmiiksi sähköisessä muodossa, joten syöttö- tai litterointivaiheessa tehty lyönti- tai muut virheet jäävät pois. (Valli & Perkkiö 2015, 110.) Toisen aineistonkeruun, eli arviointikyselyn tulosten luotettavuutta heikentää alhainen vastausprosentti. Tulokset eivät siten anna kattavaa kokonaiskuvaa Siilinjärven kunnan varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksista varhaiskasvatusoppaan arvioinnissa, mutta niiden vähäinen jakauma vastauksissa antaa viitteitä siitä, että tuote on kokonaisuutena arvioiden hyvin hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen sektorilla. Lisäksi toimeksiantajalta saatu palaute on ollut erittäin positiivista. Vastausprosentti olisi voinut olla korkeampi, jos varhaiskasvatushenkilöstö olisi saanut tutustua tuotteeseen ennalta ja kysely olisi lähetetty heille myöhemmin.

Myös vakuuttavuus on yksi keskeinen luotettavuuden kriteeri. Se perustuu uskottavuuteen ja johdonmukaisuuteen. Tutkijan on tehtävä tutkimusta koskevat valinnat ja tulkinnat näkyväksi, kuten tutkimusaineiston keräämisen ja analysoinnin huolellinen ja läpinäkyvä kuvaus. Prosessin kuvauksessa on tuotava esille myös analyysivaiheen epävarmuus- ja johtopäätöksiä heikentävät osatekijät. Myös tutkijan ja tutkimukseen osallistuvien sitoutuminen vaikuttaa aineistojen, metodin ja tulosten

luotettavuuteen. (Toikko & Rantanen 2009, 123–124.) Validius eli pätevyys on tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite, joka tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä mitä on tarkoituskin mitata. Tässä työssä yhdistetään soveltaen laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Pyrkimyksenä on, että yhdistämällä menetelmiä ne tuovat parempaa ymmärrystä tutkimusongelmaan kuin jompikumpi yksinään. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 78.) Tutkimuksellisen osuuden lisääminen tuotteen suunnitteluun toi laajemman näkökulman kuin kehittämistyö ilman tutkimusta. Tuote suunniteltiin tiiviissä yhteistyössä toimeksiantajan kanssa ja varhaiskasvatushenkilöstöllä oli mahdollisuus tuoda esille mielipiteensä tuotteen ulkoasusta, sisällöstä sekä käytettävyydestä.

Kehittämistoiminnassa voidaan myös korostaa jokaisen kehittämisprosessin ja työorganisaation ainutkertaista luonnetta. Muualla kehitettyä on vaikea siirtää erilaiseen toimintaympäristöön. Tässä mielessä kehittämistyön tulokset ja tuotokset ovat kontekstisidonnaisia. Tutkijan tehtävä on kuitenkin tuoda esille tutkimuksen konteksti ja toteutus niin läpinäkyvästi, että muut voivat arvioida tulosten käyttökelpoisuutta omassa toimintaympäristössään. (Toikko & Rantanen 2009, 126.) Kyselylomakkeen testannut varhaiskasvatuksessa työskentelevä henkilö koki myös tuotteen hyödylliseksi ja kysyi mahdollisuutta käyttää tuotetta omassa työssään. Tästä voidaan päätellä, että tuote on ainakin osittain siirrettävissä varhaiskasvatusalalla.

Kehittäminen on osa nykyajan työelämää ja sen vuoksi myös työvälineiden tulee olla muokattavissa. Varhaiskasvatusopas on Siilinjärven kunnan käytössä myös sähköisenä versiona, jotta sitä voidaan päivittää tarpeen mukaan. Tällä tavoin tuote pysyy ajan tasalla ja muokkautuu kulloisenkin tarpeen mukaan. Lisäksi sähköinen versio tukee kestäväää kehitystä, koska sen käyttö ei aina vaadi tulostettua versiota. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen toiminnan esittelemisessä tuote on tarkoituksenmukaista esittää tietoteknistä välineistöä hyödyntäen. Painettu versio taas sopii paremmin varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön, koska se on helppo kuljettaa mukana ja käyttää erilaisissa arjen tilanteissa, joissa sähköistä välineistöä ei ole jatkuvasti saatavilla.

Tutkijalle tämä prosessi antoi laajasti kokemusta kehittämistutkimuksen teoriasta ja sen prosesseista sekä käytännön kokemusta kehittämistyöstä. Myös Webropol -ohjelman käytön opettelu toi uutta osaamista opiskelu- ja työelämään. Kehittämisprosessin pitkäjänteisyys ja keskeneräisyyden sieto opettivat paljon ja antoivat valmiuksia projekti- ja kehittämistyöhön myös tulevaisuudessa. Tutkijalle valmis tuote toimii myös oman osaamisen markkinoinnissa tulevaisuuden työelämässä.

Jatkossa varhaiskasvatusopasta voidaan tutkia sekä huoltajien että lasten näkökulmasta. Huoltajille voidaan suunnitella sähköinen kysely, jossa he voisivat tuoda esille mielipiteitään varhaiskasvatusopasta ja siitä, kuinka siinä esiteltyt asiat toteutuvat siilinjärveläisessä varhaiskasvatuksessa. Lapsia voidaan esimerkiksi haastatella tai luoda sähköinen kysely, jonka kysymykset on suunniteltu lapsille ja vastausvaihtoehdot olisivat esimerkiksi erilaisia kuvaavia hymynaamoja. Lapset vastaisivat kyselyyn yhdessä huoltajien kanssa.

LÄHTEET:

- AHONEN, L. 2017. Vasun käyttöopas. Juva: Bookwell Digital Oy.
- ANTTILA, R., ERONEN, S., KALLIO, M., KANNINEN, K., KAUPPINEN, L., PAAVILAINEN, P., SALO, S. 2005. Persoona 2. Kehityopsykologia. Helsinki: Edita Prima Oy.
- EUROOPAN KOMISSIO. Varhaiskasvatus ja päivähoido. [viitattu 2019 -4-14]. Saatavissa: https://ec.europa.eu/education/policies/early-childhood-education-and-care_fi
- EUROSTAT. Early childhood and primary education statistics. [viitattu: 2019 -4-14] Saatavissa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_childhood_and_primary_education_statistics
- GOPNIK, A. 2017. Puuseppä vai puutarhuri? Vanhemmuuden suorittamisesta onnellisen lapsuuden tukemiseen. Tallinna: AS Pakett.
- HAKKARAINEN, P. & BRÉDIKYTÉ, M. 2013. Kehittävän leikkipedagogiikan perusteet. Vilja: UAB BALTO print.
- HEIKKILÄ, T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. [viitattu 2019 -4-14]. Saatavissa: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- HEINONEN, H., IIVONEN, E., KORHONEN, M., LAHTINEN, N., MUURONEN, K., SEMI, R. & SIIMES, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Juva: Bookwell Oy.
- HELENIUS, A. & LUMMELAHTI, L. 2013. Leikin käsikirja. Juva: Bookwell Oy.
- HIRSJÄRVI, S. & HURME, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrukikoda.
- HIRSJÄRVI, S., REMES, P. & SAJAVAARA P. 2014. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.
- HUJALA, E. & TURJA, L. 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Digital.
- KALLIALA, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- KALLIALA, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Gaudeamus.
- KANANEN, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- KARILA, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus. [viitattu 2018 -4-5]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf
- KASKELA, M. ja KEKKONEN, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- KAUKONEN, H-M. 2018. Nostaisiko ilmainen päivähoido naisten työllisyyttä? Näin varhaiskasvatus on toteutettu muissa maissa. [viitattu 2019 -3-12]. Saatavissa: <https://duunitori.fi/tyoelama/nain-varhaiskasvatus-on-toteutettu-muissa-maissa/>
- KEKKONEN, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- KOIVUNEN, P-L. 2009. Hyvä päivähoido – Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.
- KOIVUNEN, P-L & LEHTINEN 2016. Kasvu kiikarissa – Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Juva: Bookwell Oy.

- KORTESSALO-AINASOJA, J. Lapsivaikutusten arviointi varhaiskasvatuksessa. Huittisten kaupunki. THL. [viitattu 24.4.2018 -4-24]. Saatavissa: <https://thl.fi/documents/605877/3817914/Jo-hanna+Kortessalo-Ainasoja.pdf/4b759bbc-3e3d-4dd6-9c0b-80eb4adfd7e7>
- KUOPIO KAUPUNKI. 2017. Leikin käsikirja.
- MELHUIS, E. 2016. Discussion Paper: Provision of quality early childcare services. Prepared for the Peer Review in Social Protection and Social Inclusion programme. Brussels: European Commission. [viitattu 2019 -3-30] Saatavissa: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1024&langId=en&newsId=2335&moreDocuments=yes&tableName=news>
- MIKKOLA, P. & NIVALAINEN, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärven Offset Oy.
- OBAMA, B. 2014. [viitattu 2019 -3-31]. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=HcsemFvpP24>
- OPETUSHALLITUS: Lapsen oikeus hyvään varhaiskasvatukseen uudistuksen lähtökohtana. Julkaistu 16.5.2017. [viitattu 2018 -2-28]. Saatavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/103/0/lapsen_oikeus_hyvaan_varhaiskasvatukseen_uudistuksen_lahtokohtana
- OPETUSHALLITUS. Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat – Mikä muuttuu? [viitattu 2018 -4-5]. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus/uudet_vasut
- OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ. Varhaiskasvatus. [viitattu 2019 -4-14]. Saatavissa: <https://minedu.fi/varhaiskasvatus>
- PARRILA, S. & FONSÉN, E. 2016. Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus – Käsikirja käytännön työhön. Juva: Bookwell Oy.
- PUGH, G. 2010. Teoksessa Early Childhood Matters. Evidence from the effective Pre-school and Primary Education project. Toim. Sylva, K., Melhwish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchfor, I. & Taggart, B. [viitattu 2018 -3-12]. Saatavissa: https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=AWeLAgAAQ-BAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=early+childhood+education+in+europe&ots=kE5whyXdmG&sig=-UvrouPhCqpROJpn8fNY_GaZYiA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true
- RAITTIILA, R. 2013. Teoksessa varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Toim. Karila, K. & Lipponen L. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoda.
- REPO, L., PAANANEN, M., MATTILA, V., LERKKANEN, M-K., ESKELINEN, M., GAMMELGÅRD, L., ULVINEN, J., HJELT, H., MARJANEN, J. 2018. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN 2016 SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU. Opinnäytetyö (YAMK-tutkinnot). [viitattu 2019 -4-17]. Saatavissa: <https://reppu.savonia.fi/opinnaytetyo/yamktutkinnot/Sivut/default.aspx>
- SIILINJÄRVI. Kuntainfo [viitattu 2018 -1-30]. Saatavissa: <http://www.siilinjarvi.fi/kunta/fi/kuntainfo/index.php>
- SIILINJÄRVEN KUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA. 2017. [viitattu 2018 -1-30]. Saatavissa: http://www.siilinjarvi.fi/kunta/fi/liitetiedostot/paivahoito_ja_esiopetus/Vasu2017Siilinjarvi/Siilinjarven_varhaiskasvatussuunnitelma_2017.pdf
- SIILINJÄRVI. Varhaiskasvatuksen tietovaranto Varda. [viitattu 2019 -4-17]. Saatavissa: <https://www.siilinjarvi.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-tietovaranto-varda/>
- TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS. Varhaiskasvatus 2017. [viitattu 2019 -4-14]. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lasten-paivahoito>

- TOIKKO, T. & RANTANEN, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- TOIMEENPANON ARVIOINTI. Varhaiskasvatussuunnitelmien käyttöönotto ja sisällöt. [viitattu 2019 - 3-26]. Saatavissa: https://karvi.fi/app/uploads/2018/08/Varhaiskasvatussuunnitelman-toimeenpanon-arviointi_2018.pdf
- TOOM, A., RAUTIAINEN, M. & TÄHTINEN, J. 2017. Toiveet ja todellisuus – Kasvatus osallisuutta ja oppimista rakentamassa. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.
- TUOMI, J. & SARAJÄRVI, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA (TENK). Hyvä tieteellinen käytäntö. [viitattu 2019 -4-14]. Saatavissa: <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>
- UKKONEN-MIKKOLA, T. 2017. Varhaiskasvatuksen arviointi ja vasu. [viitattu 2018 -2-4]. Saatavissa: <https://www.avi.fi/documents/10191/7262160/Varhaiskasvatuksen+arviointi+ja+vasu/0663828a-7b62-41b0-b737-20b548fe2abc>
- VALLI, R. & PERKKIÖ, P. 2015. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: Bookwell Oy.
- VARHAISKASVATUSLAKI 540/2018. [viitattu 2019 -3-13]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2016. Opetushallitus.
- VASTAMÄKI, J. 2015. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: Bookwell Oy.
- VEHKALAHTI, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- VENNINEN, T., LEINONEN, J. & OJALA, M. ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi.” Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. [viitattu 2019 -4-4]. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/627/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf
- VILKKA, H. 2016. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell Oy.

LIITE 1: ALKUKARTOITUSKYSELY

Alkukartoituskysely koskien varhaiskasvatusopasta

1. Kuvaile millainen on lapsen hyvä varhaiskasvatuspäivä Siilinjärvellä

2. Millainen on lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisprosessi?

3. Mistä koostuu Siilinjärven varhaiskasvatuksen arvoperusta?

4. Kuinka leikin merkitys näkyy varhaiskasvatuksen arjessa?

5. Kuinka lapsen osallisuus näkyy varhaiskasvatuksen arjessa?

6. Kuinka vanhempien osallisuus näkyy varhaiskasvatuksen arjessa?

7. Tulisiko varhaiskasvatuslain määrittelemät tavoitteet liittää vasuoppaaseen?

- ☐ Kyllä
☐ Ei

8. Tulisiko laaja-alaisen osaamisen sisällöt avata vasuoppaaseen?

- ☐ Kyllä
☐ Ei

LIITE 2: KEHITTÄMISPROSESSIN TUOTE

Kokonaisvaltainen varhaiskasvatus

Tervetuloa tutustumaan Siilinjärven kunnan valloittavaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus muodostuu kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudesta, jossa painottuu pedagogiikka. Pedagogiikalla tarkoitetaan kasvatushenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jonka tarkoitus on edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista

- ❖ Kasvatukseen sisältyy arvojen, tapojen ja normien siirtämistä sekä esimerkiksi taitoa oppia havaitsemaan oman toiminnan vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön
- ❖ Opetuksen tavoitteena on edistää oppimista ja siinä huomioidaan lapsen kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet sekä yksilölliset tarpeet
- ❖ Hoito on fyysisistä tarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Lapsi saa kokea yhteyden muihin ihmisiin sekä tuntea itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi
- ❖ Päivittäiset rutiinit kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen sekä lepo ovat keskeinen osa lapsen varhaiskasvatuspäivää ja ne ovat aina myös opetus- ja kasvatustilanteita, joissa harjoitellaan esimerkiksi omatoimisuutta ja vuorovaikutustaitoja

Varhaiskasvatuksen tavoitteet

- Tukea lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja hyvinvointia
- Edistää oppimisen valmiuksia sekä halua oppia
- Tarjota monipuolista, suunniteltua ja tavoitteellista toimintaa, jossa lapsi voi iloita oppimisestaan
- Luoda oppimista edistävä ympäristö, joka houkuttelee leikkimään, tutkimaan ja kokeilemaan
- Kohdata lapsi sensitiivisesti ja kunnioittavasti sekä turvata mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet
- Tarjota lapselle yhdenvertainen mahdollisuus varhaiskasvatukseen sekä edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa
- Opettaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa itseään sekä muita
- Tunnistaa lapsen tuen tarve sekä järjestää tarkoituksenmukainen tuki ja palvelut
- Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan
- Tarjota lapselle mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin
- Toimia yhteistyössä huoltajien kanssa ja tukea huoltajia heidän kasvatustyössään

Toimintaamme ohjaavat arvot

Arvomme pohjautuvat varhaiskasvatuslakiin sekä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin

- ❖ Lapsen etu:
mikä on lapselle parhaaksi
- ❖ Lapsella on oikeus voida hyvin ja saada osakseen huolenpitoa ja suojelua
- ❖ Lapsella on kokemus siitä, että hänet ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon
- ❖ Lasta kohdellaan tasa-arvoisesti ja hän tulee hyväksytyksi omana itsenään

Siilinjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

Perustuu varhaiskasvatukseen sekä valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen perusteisiin

Velvoittava asiakirja, jota meidän tulee arvioida ja kehittää säännöllisesti

Ohjaa päivittäistä työtämme ja on työväline kasvatushenkilöstömme osaamisen päivittämiseen

Laadittu osallisuuden periaatteella: huoltajien ja henkilöstön näkemykset huomioitu

- ❖ Ensisijalla lapsen hyvinvointi
- ❖ Huoltajien osallisuus, vuoropuhelu ja luottamuksellisuus sekä säännöllinen yhteistyö
- ❖ Yhteisöllisyys, yhdessä toimimisen kulttuuri
- ❖ Paikallisuus ja kotiseutu
- ❖ Lapsuuden ainutkertaisuus

Kasvatussyhteistyö ja huoltajien osallisuus

Meidän varhaiskasvattajien ja kodin välisen yhteistyön tavoitteena on yhteinen sitoutuminen lapsen hyvinvoinnin edistämiseen. Kasvatussyhteistyö on prosessi jota pidämme suuressa arvossa ja joka alkaa tutustumisesta ja syvenyy huoltajien ja kasvatushenkilöstön yhteistoiminnan myötä. Jaetussa kasvatustehtävässä yhdistyvät huoltajan oman lapsen tuntemus sekä henkilökuntamme asiantuntijuus. Tehtävänä on luoda luottamuksellinen ja avoin vuorovaikutussuhde, jossa huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Vahvistamme huoltajien osallisuutta tarjoamalla mahdollisuuden osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Arjessa:

- Kuulemme ja huomioimme vanhempien toiveet mahdollisuuksien mukaan
- Keskustelemme päivittäin, vanhempainilloissa, vasu-keskusteluissa
- Järjestämme tapahtumia: vanhempainillat, juhlat, toiminnalliset tapahtumat
- Tarjoamme mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua: kyselyt, äänestys, vierailut

Lapsen VASU eli henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

- Laadimme jokaiselle lapselle henkilökohtainen VASU:n
- Tavoitteenamme on tukea lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista
- VASU:un kirjataan henkilöstön sekä vanhempien havaintoja lapsesta
- Huomioimme suunnitelmassa myös lapsen ajatukset, toiveet ja mielipiteet
- Kirjaamme suunnitelmat sähköisesti **Muksunettiin**, jonne myös huoltajien tulee kirjautua
- Perhepäivähoidossa laadimme suunnitelman paperikaavakkeelle
- Päivitämme tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa

Laaja-alainen osaaminen

Kokonaisuus johon kuuluvat tiedot, taidot, arvot, asenteet ja tahto sekä kyky hyödyntää niitä erilaisissa tilanteissa. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lapsen yksilöllistä kasvua yksilönä ja yhteisönä jäsenenä.

Ajattelu ja oppiminen

- Opettelemme hankkimaan sekä jäsentämään tietoa ja luomaan uutta
- Iloisemme, oivallamme ja opimme yhdessä!
- Kannustamme lasta luovaan ja kriittiseen ajatteluun, keskustelemme ja pohdimme

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Vahvistamme hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja: opettelemme pukeutumaan sään mukaan, ruokailemaan monipuolisesti sekä lepäämään riittävästi
- Korostamme kestävän elämäntavan merkitystä: kierrätämme ja liikumme luontoa kunnioittaen

Monilukutaito ja viestintä-teknologian osaaminen

- Harjoittelemmme tulkitsemaan ja tuottamaan erilaisia viestejä: puhe, kuvat, videot, tekstit

Osallistuminen ja vaikuttaminen

- Tuemme lapsen itseluottamusta sekä uskoa omiin kykyihin ja kannustamme osallistumaan, jolloin lapselle syntyy luottamus omiin vaikutusmahdollisuuksiin

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Tuemme lapsen vuorovaikutustaitojen kehitystä, esimerkiksi opettelemme keinoja ristiriitojen ratkaisuun
- Opimme ilmaisemaan itseämme
- Harjoittelemmme kykyä kuunnella ja ymmärtää muita
- Opettelemme taitoa tarkastella omia arvojamme ja asenteitamme

Oppimisen alueet

Ovat toimintamme keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Jokaisella lapsella on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen alueista. Yhdistelemme ja sovellamme oppimisen alueita lasten kiinnostuksen kohteiden ja osaamisen mukaisesti.

Kielten rikas maailma

- Tuemme kielellisten taitojen ja valmiuksien kehittymistä
- Keskustelemme, nimeämme, luemme ja kerromme satuja, loruttelemmme ja laulamme

Ilmaisun monet muodot

- Soitamme, laulamme, tanssimme, piirrämme ja muovailemme
- Tavoitteenamme on että lapsi oppii nauttimaan omasta ilmaisustaan

Minä ja meidän yhteisömme

- Kunnioitamme jokaisen perheen omaa toimintakulttuuria ja arvoja
- Tutustumme toisenlaisiin tapoihin ajatella ja toimia
- Pohdimme valintojemme merkitystä ja harjoittelemme tunnetaitoja
- Mediakasvatuksessa harjoittelemme vastuullista sekä turvallista median käyttöä ja hyödynnämme sitä oppimisessa

Kasvan, liikun ja kehityn

- Tarjoamme lapselle monipuolisia mahdollisuuksia liikkua sisällä, ulkona sekä lähiympäristössä
- Harjoittelemme hyviä ruokailutapoja sekä tutustumme uusiin makuihin
- Ohjaamme terveelliseen ja turvalliseen elämäntapaan: omasta hygieniasta huolehtiminen, liikennekasvatus

Tutkin ja toimin ympäristössäni

- Matemaattinen ajattelu: laskemme, luokittelemme, sarjoitamme, rakentelemme, harjoittelemme ongelmanratkaisua
- Liikumme luonnossa ja havainnoimme vuodenaikojen vaihtumista
- Kannustamme lapsia tutkimaan ja kokeilemaan
- Rohkaisemme lapsia esittämään kysymyksiä ja etsimme yhdessä vastauksia

Leikki on lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähde

Leikkiessään lapsi oppii:

- sosiaalisia taitoja
- tunteiden säätelyä
- pettymysten sietoa
- ongelmanratkaisua
- motorisia taitoja
- kielellisiä taitoja
- joustavuutta
- suunnitelmallisuutta
- havainnointia
- luovuuden ja mielikuvituksen käyttöä

Aikuisen rooli leikissä:

- ❖ Kehitämme leikkiä ja leikkiympäristöjä
- ❖ Annamme lapsille mahdollisuuden kokea yhdessä aikuisten kanssa tekemisen ja leikin iloa
- ❖ Kannustamme kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen
- ❖ Leikillä on lupa näkyä ja kuulua!
- ❖ Annamme leikille tilaa, aikaa ja rauhaa
- ❖ Tuemme lasten ystävyysuhteiden syntymistä ja niiden vaalimista

Lapsen osallisuus

Toimintakulttuurimme edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa ja kehitämme sitä tukevia toimintatapoja. Lapsi saa kokemuksen siitä, että hänen aloitteitaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään arvostetaan. Kohtaamme lapsen sensitiivisesti ja luomme myönteisen kokemuksen kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Otamme lapset mukaan toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Arjessa:

- Me aikuiset olemme läsnä ja lasten saatavilla, keskustelemme ja pohdimme yhdessä
- Huomioimme lasten mielipiteet ja toiveet toiminnan suunnittelussa
- Lapsi saa tehdä valintoja ikänsä ja kehitystasonsa mukaan
- Yhteisistä asioista voimme esimerkiksi äänestää, jolloin kaikilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta

- ❖ 1.8.2015 esiopetuksesta tuli velvoittavaa kuusivuotiailla, seuraavana syksynä peruskoulunsa aloittavilla lapsilla on velvollisuus osallistua maksuttomaan esiopetukseen
- ❖ Esiopetuksessa lapsi saa kokea omanikäisen lapsiryhmän merkityksen oppimisessa
- ❖ Lapsi kokee oppimisen iloa ja harjoittelee kohtaamaan uusia haasteita rohkeasti ja luovasti
- ❖ Esiopetuksen ydin on leikki ja sen avulla oppiminen on keskeistä
- ❖ Tavoitteena on edistää lapsen persoonallisuuden kehittymistä, herättää ja ylläpitää uteliaisuutta ympärillä oleviin asioihin sekä motivoida oppimiseen
- ❖ Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus muodostavat lapsen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden
- ❖ Huoltajat vastaavat yhdessä esiopetuksen henkilöstön kanssa lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen
- ❖ Esiopetuksen onnistumisen edellytys on yhteistyö huoltajien kanssa

Reseptimme lapsen hyvään päivään:

- ❖ Turvallisuus: sylittelemme ja lohdutamme, annamme hellyyttä, huomiota ja läheisyyttä
- ❖ Myönteinen kohtaaminen: lapsi saa osakseen lämmintä vuorovaikutusta ja tulee kuulluksi
- ❖ Leikki: vaalimme kaverisuhteita, tarjoamme monipuolisia materiaaleja ja välineitä, huolehdimme että leikillä on aikaa ja rauhaa ja päiväämme kuuluu sekä vapaata että ohjattua leikkiä
- ❖ Lapsen osallisuus: lapsella on mieluista tekemistä jossa huomioimme mielenkiinnon kohteet ja toiveet, hän saa tehdä valintoja kehitystasonsa mukaisesti, otamme lapsen mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen ja annamme mahdollisuuden vaikuttaa itseä koskeviin asioihin sekä otamme lapset yksilöllisesti huomioon

Linkkejä:

[Varhaiskasvatuksen yhteystiedot](#)

[Siilinjärven kunnan
varhaiskasvatussuunnitelma](#)

[Varhaiskasvatuksen lomakkeet](#)

Tämä tuote on osa sosionomi (YAMK) tutkintooni liittyvää kehittämistyötä, ja se on laadittu yhteistyössä Siilinjärven kunnan varhaiskasvatustyöryhmän kanssa. Oppaan on kuvittanut Silja Ruokokoski ja työn ohjaajana toimi lehtori Anne-Leena Juntunen. Lämmin kiitos kaikille kehittämistyössä mukana olleille!

Karoliina Pöksyläinen
karoliina.poksylainen@siilinjärvi.fi

LIITE 3: VARHAISKASVATUSOPPAAN ARVIOINTIKYSELY

SAVONIA
AMMATTIKORKEAKOULU

Siilinjärven kunnan Valloittava Varhaiskasvatus - oppaan arviointikysely

1. Opas on mielestäni

	1 Täysin eri mieltä	2 Jokseenkin eri mieltä	3 En samaa enkä eri mieltä	4 Jokseenkin samaa mieltä	5 Täysin samaa mieltä
Visuaalisesti onnistunut (kuvat, tausta)	☐	☐	☐	☐	☐
Selkeä	☐	☐	☐	☐	☐
Helppolukuinen	☐	☐	☐	☐	☐
Johdonmukaisesti etenevä	☐	☐	☐	☐	☐
Sisällöltään kattava	☐	☐	☐	☐	☐

2. Voin hyödyntää opasta työssäni

[illegible]

3. Voin hyödyntää opasta huoltajien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä

[illegible]